

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2019

Kateřina Hušáková

Univerzita Pardubice

Filozofická fakulta

Analýza motivace rodičů pro zařazení dítěte do Montessori třídy

Kateřina Hušáková

Bakalářská práce

2018

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina Hušáková**
Osobní číslo: **H16270**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Analýza motivace rodičů pro zařazení dítěte do Montessori třídy**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

V bakalářské práci se budu zabývat Montessori třídami, které jsou součástí ZŠ Polabiny v Pardubicích. V první části práce se chci zaměřit na principy Montessori pedagogiky, vznikem a vývojem v ČR.

Dále už se budu věnovat Montessori třídám v Pardubicích. Zde zmíním spolupráci tříd s rodiči, vztahy ze ZŠ Polabiny 1. V této části bych se chtěla zaměřit i na perspektivy daných tříd.

Druhá část bude více praktická. Chtěla bych zjistit motivační postoj rodičů dětí v Montessori třídách.

Cílem bakalářské práce bude zjistit vliv okolí, motivaci rodičů pro zařazení dítěte do Montessori třídy a jejich pohled na důležitost výchovy u dětí v dnešní době.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MONTESSORI, Maria a Jan VOLÍN. Tajuplné dětství. Praha: SPS, 1998.

MONTESSORI, Maria. Od dětství k dospívání. Praha: Triton, 2011.

RÝDL, Karel. Metoda Montessori pro naše dítě: inspirace pro rodiče a další zájemce. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006.

ZELINKOVÁ, Olga. Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes. Praha: Portál, 1997.

Dokumenty ZŠ Polabiny 1 Pardubice

Platná školská literatura

Vedoucí bakalářské práce: **prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.**

Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **1. dubna 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. června 2019**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 27. listopadu 2017

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na mojí práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 19. 3. 2019

Kateřina Hušáková

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala panu Prof. PhDr. Karlu Rýdlovi CSc., vedoucímu mé bakalářské práce za cenné rady, věnovaný čas a odborný dohled. Dále děkuji všem zúčastněným respondentům, kteří se podíleli na vyplňování dotazníků do mého výzkumu. Děkuji své rodině a přátelům, kteří mě při psaní této práce podporovali. Velké díky patří také paní Mgr. Marcele Žákové a všem paním učitelkám z Montessori tříd na ZŠ Polabiny 1 v Pardubicích. Děkuji za jejich ochotu, pomoc a dovolu stát se, alespoň na chvíli, součástí Montessori tříd.

Anotace

Bakalářská práce *Analýza motivace rodičů pro zařazení dítěte do Montessori třídy* je rozdělena na dvě části teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá vznikem Montessori pedagogiky na území České republiky, systémem vzdělávání. Dále je zaměřena konkrétněji na vznik Montessori výuky v Pardubicích. Věnuje se Montessori třídám na ZŠ Polabiny 1 a popisu celkového chodu tříd. Praktická část prozrazuje výsledky z dotazníkového šetření, které bylo prováděno u rodičů dětí, které jsou součástí již dříve zmiňované školy. Výsledkem práce je zjištění motivace těchto rodičů zařadit své dítě do Montessori systému vzdělávání.

Klíčová slova

Montessori pedagogika, Marie Montessori, alternativní pedagogika, alternativní vzdělávání v Pardubicích, vzdělávání, ZŠ Polabiny 1 Pardubice

Title

The Analysis of Parents' Motivation to Include their Child into Montessori Class

Annotation

This Bachelor thesis *"The Analysis of Parents' Motivation to Include their Child into Montessori Class"* is divided into two parts-theoretical and practical. The theoretical part deals with the beginning of Montessori pedagogy in the system of education in the territory of the Czech Republic. The thesis also covers the beginning of Montessori education in town Pardubice. It is devoted to Montessori classes in primary school called ZŠ Polabiny 1. The thesis describes working in these classes. The practical part is based on a questionnaire survey that was conducted among parents of Montessori school students. The results of this thesis are mainly the findings of the reasons why parents prefer Montessori school prior to the traditional one.

Key words

Montessori school, Maria Montessori, alternative pedagogy, alternative education in Pardubice, education, ZŠ Polabiny 1 Pardubice

Obsah

Úvod	10
1 Historie Montessori pedagogiky	12
1.1 Vznik Montessori pedagogiky na území České republiky	12
1.2 Vznik Montessori tříd v Pardubicích	15
1.2.1 První myšlenka.....	15
1.2.2 Zakladatelka a její zkušenosti s Montessori	16
1.2.3 První jednání a realizace Montessori třídy	18
1.2.4 Financování a povědomí o Montessori	18
1.2.5 Vznik základní školy.....	19
1.2.6 Současnost a budoucnost tříd.....	19
2 Montessori systém vzdělávání	20
2.1 Důležité osobnosti v Montessori vzdělávání	20
2.1.1 Osobnost dítěte v Montessori pedagogice.....	20
2.1.2 Osobnost dospělého	21
2.2 Důležitost vývoje dítěte ve vztahu se vzděláváním	23
2.3 Potřeba svobody, správného zázemí a materiálu	24
2.3.1 Svoboda dítěte.....	24
2.3.2 Prostředí.....	24
2.3.3 Pomůcky potřebné k výuce.....	25
2.4 Dítě a chyba	25
3 Montessori třídy na ZŠ Polabiny 1.....	27
3.1 Výklad o adventu ve třídách na ZŠ Polabiny 1	27
3.2 O třídách	28
3.3 Prostory a materiály	28
3.4 Výuka a chod třídy	29
3.4.1 Svoboda výběru dítěte.....	30
3.4.2 Pomoc nabízena žákům.....	30
3.4.3 Výhody jiného přístupu k dětem.....	31
3.4.3.1 Samostatnost	31
3.4.3.2 Hodnocení	32
3.4.3.3 Praktické činnosti	32
3.4.3.4 Výuka cizího jazyka	32

3.4.3.5	Zodpovědnost a schopnost plánování	33
3.5	Atmosféra a chod tříd	33
3.6	Získávání informací.....	35
3.7	Spolupráce s rodiči	35
3.8	Kontrola a plány	35
3.9	Další cesta ve vzdělání dětí z Montessori tříd	37
4	PRAKTICKÁ ČÁST	38
4.1	Cíl praktické části.....	38
4.2	Formulace výzkumného problému.....	38
4.3	Metoda sběru dat.....	39
4.4	Popis zkoumaného vzorku.....	39
4.4.1	Popis průzkumu	40
4.5	Stanovení výzkumných hypotéz a proměnných	41
4.6	Předvýzkum	42
4.7	Výsledky dotazníkového šetření a jejich interpretace	42
4.7.1	Vyhodnocení otázek dotazníku.....	42
4.7.2	Verifikace hypotéz	52
4.7.3	Závěr výzkumu	56
	Závěr.....	57
	Seznam zdrojů.....	58
	Přílohy	60

Úvod

Už z názvu je jasné, že díky práci jsem chtěla zjistit, co vedlo rodiče dětí z Montessori tříd k tomu, aby se odklonili od většiny populace v České republice a zařadili své dítě do jiného systému výuky než je ten klasický, na který je většina z nás zvyklá. Pokusím se osvětlit, v čem se Montessori styl výuky liší od toho „normálního“. Jaké jsou jeho výhody a naopak, kde má tento systém nedostatky. Mimo jiné také zjistíme, jak fungují třídy, které se řídí dříve zmiňovanou pedagogikou, konkrétně tedy Montessori třídy na ZŠ Polabiny 1 v Pardubicích.

Cílem této práce je seznámení se s jiným stylem výuky a celkovým chodem těchto tříd. Dílo obsahuje shrnující informace o pedagogice Montessori. Zejména je však v práci odhalována odpověď na otázku, proč zrovna Montessori systém, v čem je tak odlišný od klasického systému vzdělávání a proč je zrovna tento systém oblíbený jak u dětí, jejich rodičů, tak i učitelů, kteří jsou sami součástí této společnosti. Díky práci jsem měla možnost nahlédnout pod povrch Montessori pedagogice a jejímu fungování. Měla jsem možnost se dozvědět nové informace, které byly, v tu dobu, pro mě neznámé.

Hlavním podnětem k napsání práce je nejen láska k dětem, ale i fakt, že podle mého názoru v dnešní společnosti není moc velké povědomí o alternativním vzdělávání. Většina lidí sice třeba o tomto stylu výuky slyšela nebo slyšela alespoň její název, ale nedokáže si moc představit, jak toto odlišné vzdělávání funguje v realitě. Koneckonců tak tomu bylo i u mě. I přes to, že jsem četla literaturu týkající se Montessori pedagogiky, stále jsem si nedokázala zcela správně představit chod těchto zařízení. Jelikož jsem se chtěla stát, alespoň na chvíli součástí jiného systému, než na který jsem byla zvyklá z dob mého studia na základní škole, rozhodla jsem se napsat práci týkající se právě tohoto tématu. Blízkost k dětem a mé získané zkušenosti s nimi byly samozřejmě další inspirací, která mě ve výběru jenom utvrdila.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. V úvodní části se budeme zabývat historií Montessori pedagogiky a vznikem Montessori na území České republiky. Následně úplným počátkem Montessori systému v Pardubicích, tedy tím, kdy a kde vznikla první myšlenka založení a její následná realizace. Ani současnost a budoucnost tříd nebudou opomenuty.

Ve druhé kapitole je obecně popsán Montessori systém vzdělávání. Co je pro něj podstatné a co v této pedagogice hraje důležitou roli. Práce se zaměřuje také na pomůcky a prostředí, které zastávají v Montessori vzdělávání nemalou roli. V neposlední řadě se zabývá i vztahem mezi dítětem a učitelem, jenž je jiný oproti systému, ve kterém jsem se vzdělávala já a také převážná část populace v České republice.

V další části se seznámíme konkrétně s Montessori třídami na ZŠ Polabiny 1 v Pardubicích, kde jsem měla možnost nějakou dobu setrvat a pozorovat nejen chod třídy, ale i panující vztahy zde. V práci popíšu nejen prostory, ve kterých se žáci vzdělávají, pomůcky, které jsou nezbytné pro výuku dětí, ale i spolupráci, celkovou atmosféru ve třídách apod. V této části se dozvíte, jaký ve mně škola zanechala dojem, a jaké pocity ve mně zanechalo být alespoň na chvíli součástí této pro mě nové a do té doby i neznámé společnosti.

V praktické části mé bakalářské práce jsem se zaměřila na otázku, která se týká motivace rodičů žáků, kteří jsou součástí Montessori systému. Jaký byl důvod dát jejich potomka právě sem a odklonit se tak od většinového rozhodnutí rodičů. Další otázkou, na níž jsem chtěla získat odpověď, bylo, zda rodiče svého rozhodnutí nelitují a učinili by stejné rozhodnutí i s odstupem času a s nově nabytými zkušenostmi, získanými v Montessori třídách. Zajímalo mě také, v čem rodiče vidí výhodu Montessori vzdělávání, jak se o tomto systému dozvěděli, popřípadě co se jim nelíbilo na formě vzdělávání na klasických školách.

Práce je složena i z osobních zážitků, postřehů a dojmů z mého pobytu v Montessori třídách. Snaží se vysvětlit princip fungování, poukazuje na rozdíly oproti klasickému systému vzdělávání a na konkrétních příkladech ukazuje, jak se řeší určité problémy v Montessori pedagogice.

1 Historie Montessori pedagogiky

Montessori pedagogika čerpá ze spisů a zkušeností italské doktorky a pedagožky Marie Montessori (1870 - 1952). Při vytváření nového stylu výuky vycházela ze svých vědomostí, které získala během svých studií na univerzitě v Římě. Své první zkušenosti získávala při pedagogické pomoci postiženým dětem. Díky prvotním zkušenostem zjistila, že se její poznatky zdaleka netýkají pouze dětí s postižením, ale jdou aplikovat i na děti zdravé. Své postřehy nerozšiřovala pouze v Itálii, ale šířila je i ve státech jako je například Anglie, Spojené státy americké, Austrálie nebo Indie. V těchto oblastech pořádala přednášky, které měly za úkol dostat Montessori poznatky co nejvíce do podvědomí lidí. Za jejího života začalo vznikat i několik škol, kde byly k výchově a výuce dětí používány její metody.¹ Svoje vědomosti a zkušenosti zachytila v několika dílech. Příkladem mohou být - Objevování dítěte, Absorbující mysl, Tajuplné dětství nebo Od dětství k dospívání.

Během druhé světové války byly Montessori sdružení a školy značně omezovány. Velkého rozmachu se dočkaly až po druhé světové válce, kdy našly zastoupení v různých zemích všech kontinentů.² Na území ČR se v období socialismu alternativní pedagogická hnutí téměř vůbec neobjevovala. Ke změně došlo až po revoluci v roce 1989, kdy o nich můžeme najít první zmínky.

1.1 Vznik Montessori pedagogiky na území České republiky

Historie, konkrétně Montessori pedagogiky na našem území, nesahá příliš daleko. K jejímu rozšíření došlo až v roce 1997, kdy se konal první vzdělávací kurz Montessori filosofie předškolního vzdělávání dětí ve věku od tří do šesti let. Tento kurz byl pod vedením lektorek AMS³ z USA. V ten samý rok byla Mateřská škola v Jablonci nad Nisou, jako první MŠ na území České republiky, zařazena do sítě škol Montessori.

V roce 1998 došlo k prvním českým překladům knih Marie Montessori, které pak byly publikovány s podporou paní Carol Ann Hontz, Karla Rýdla, Jiřího Plachého

¹ RÝDL, Karel. *Metoda Montessori pro naše dítě: inspirace pro rodiče a další zájemce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s. 10-11. ISBN 80-7194-841-1.

² RÝDL, Karel. *Alternativní pedagogické hnutí v současné společnosti*. Brno: Marek Zeman, 1994, s. 20, 85. ISBN 80-900035-8-3.

³ AMS = American Montessori Society

a Společnosti Montessori. Společnost Montessori ČR o.p.s. založila tentýž rok PhDr. Jitka Brunclíková, která ve vedení společnosti zůstala až do roku 2010. Tato společnost se ve velkém podílela na rozšiřování Montessori pedagogiky na území České republiky. Tento rok s prvky Montessori začínají i další mateřské a základní školy. Příkladem mohou být MŠ Kladno, ZŠ Praha 14 a další soukromé mateřské školy.⁴

Vydávání publikací týkajících se Montessori pedagogiky pokračují. O rok později vydává Prof. PhDr. Karel Rýdl CSc. s pomocí Společnosti Montessori publikaci „*Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori*“. Pokračuje i integrované vzdělávání a školení v této filosofii. Tentokrát pro děti ve věku od šesti do devíti let.

Mezi roky 2000 až 2005 se nepřestávají konat národní vzdělávací kurzy Montessori pro práci s dětmi v MŠ, zatím ve spolupráci českého týmu se zahraničními lektory. Ani překlad knih do českého jazyka nezůstává v těchto letech opomenut. Vznikají nové překlady knih Marie Montessori – „*Objevování dítěte*“ a „*Absorbující mysl*“.⁵

Rok 2005 je významný v souvislosti s organizací mezinárodní konference Montessori Europe v Praze a koordinací společného sestavení ŠVP pro třídy ZŠ s Montessori programem. O pět let později vznikly nové projekty na podporu Montessori praxe.⁶

V roce 2011 se Společnost Montessori podílela na organizaci prvního mezinárodního tréninku v ČR. Tento rok se také poprvé objevuje možnost využití bezplatného elektronického zpravodaje, který je určen zájemcům o Montessori pedagogiku. I nadále vzniká mnoho nových překladů knih z cizích jazyků, týkající se zmiňovaného tématu.

O rok později začínají semináře Montessori terapie, konající se v Praze. Dále jsou to také programy Montessori cestou o dětech v rozmezí od narození do tří let. Tento rok se Společnost Montessori zapojila do kampaně - *Česko mluví o vzdělání*.

⁴ Historie - Montessoricr. *Montessori ČR - Montessoricr* [online]. Copyright © [cit. 14.11.2018]. Dostupné z: <http://www.montessoricr.cz/o-nas/historie>.

⁵ Tamtéž, Montessori ČR.

⁶ Projekty na podporu Montessori praxe – Šance Montessori, Montessori Inkluze – program pro inkluzi, Lelnín – LEktor KomuNitního INdividualizovaného vzdělávání, Rozvoj pedagogů MŠ

V rozmezí mezi lety 2013 -2014 dochází k dalšímu rozvoji Společnosti a spolu s ní i šíření Montessori pedagogiky po celé ČR. Společnost organizuje programy, kde sděluje své zkušenosti o dospívajících ve věku 12 – 15 let studentům SŠ a VŠ. Hlásí se ke kampani - *Podporujeme učitele, aby: „Každý den každé dítě zažilo úspěch...“*. V roce 2014 se Společnost stěhuje z Libuše do Modřan a pořádá se 30. Národní vzdělávací kurz Montessori, kde se zároveň eviduje vydání přes 500 osvědčení pro účastníky kurzů.⁷

Ani rok 2015 a 2016 nezůstává v ničem pozadu a Společnost plánuje přednášky a semináře se světově známými Montessori osobami⁸. Začíná spolupráce se *Slovenskou Asociáciou Montessori*. V rámci projektu Rozvoj pedagogů mateřských škol Montessori Společnost navštěvuje Montessori školky v osmi zemích Evropské Unie a díky projektu navazuje užší spolupráci s anglickou, německou a holandskou národní asociací Montessori. S podporou MŠMT realizuje projekt *Metodika polytechnického vzdělávání v předškolním vzdělávání s využitím principů pedagogiky Montessori*. Dále je také prezentován program Montessori a jeho praxe v MŠ a ZŠ na konferencích a informačních akcích s tématem vzdělávání. Spolupráce s VŠ a SŠ i nadále pokračuje.

V roce 2015 jsou také změněny právní forma, logo, název a členové vedení Společnosti Montessori. Tento rok jsou zahájeny čtyři nové diplomové kurzy. Dva se zaměřují na práci s dětmi ve věku od tří do šesti let. Druhé dva jsou určeny pro věkovou skupinu dětí mezi šesti až dvanácti lety.⁹

⁷ Historie - Montessoricr. *Montessori ČR - Montessoricr* [online]. Copyright © [cit. 15.11.2018]. Dostupné z: <http://www.montessoricr.cz/o-nas/historie>.

⁸ Lore Anderlik, Paul Epstein, Ela Eckert, Victoria Gureeva

⁹ Historie - Montessoricr. *Montessori ČR - Montessoricr* [online]. Copyright © [cit. 15.11.2018]. Dostupné z: <http://www.montessoricr.cz/o-nas/historie>.

Obrázek 1 - Školy, školky a ostatní zařízení s Montessori výukou

V současné době je na území České republiky celkem 142 zařízení, která se řídí Montessori principy.¹⁰ Nejvíce jich je situováno v okolí Prahy. Dostatek Montessori zařízení je také na severu republiky. Na jihozápadě ČR nejsou Montessori zařízení moc rozšířená. Viz mapa - *Školy, školky a ostatní zařízení s Montessori výukou*.¹¹

1.2 Vznik Montessori tříd v Pardubicích

O vzniku Montessori tříd v Pardubicích jsem se dozvěděla z osobních rozhovorů s jejich zakladatelkou, během svých návštěv v Montessori třídách, které jsou součástí ZŠ Polabiny 1. Zakladatelkou těchto tříd je paní Mgr. Marcela Žáková, která také byla, jak už jsem zmínila, zdrojem veškerých informací, které jsem o vzniku Montessori tříd v Pardubicích získala. V dnešní době má tyto třídy na starosti a působí v nich mimo jiné také jako paní učitelka.

1.2.1 První myšlenka

První myšlenka o založení Montessori třídy přímo v Pardubicích vznikla docela jednoduše u paní Žákové v obývacím pokoji. Motivací k založení byl fakt, že společně s manželem chtěli pro své vlastní děti jinou formu vzdělání než tu, která u nás byla a je pro

¹⁰ Školy, školky a ostatní zařízení s Montessori výukou - Montessoricr. *Montessori ČR - Montessoricr* [online]. Copyright © [cit. 12.12.2018]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/skoly-a-skolky/mapa-a-vizitky>.

¹¹ Tamtéž, Školy, školky a ostatní zařízení s Montessori výukou [online].

děti nejvíce propagována a nabízena. Oba rodiče si pro své děti představovali odlišné vzdělávání než to, které je na území České republiky považováno za klasickou formu vzdělávání dětí.

V této době učila paní Mgr. Žáková na střední škole a její manžel na škole vysoké, tudíž oba z vlastních zkušeností moc dobře věděli, jak probíhá výuka na klasických školách. Toto byl první impuls, který vedl k rozhodnutí nabídnout dětem možnost vydat se odlišnou cestou vzdělávání.¹²

1.2.2 Zakladatelka a její zkušenosti s Montessori

O Montessori pedagogice se Mgr. Žáková dozvěděla v organizaci Plaváček, kam chodila plavat se svými dětmi. V rámci již zmíněného klubu se zúčastnila večerních přednášek o pedagogice Montessori. Před tím, než začala navštěvovat tento klub, se setkala pouze s jiným typem alternativního vzdělávání, a to sice s Waldorfskou pedagogikou, o které věděla pouze základní věci. O Montessori pedagogice do té doby neslyšela téměř nic. Tato pedagogika se jí však zalíbila natolik, že se jela podívat do Prahy do školy, která pracuje podle Montessori principů, aby viděla, jak probíhá taková výuka v praxi, a zda tento styl vyučování může vůbec u dětí a učitelů fungovat bez problémů.

Jelikož její pedagogické zaměření bylo především na matematiku a právě matematika byl předmět, který ji zajímal ze všeho nejvíce, byla na návštěvě školy řídicí se Montessori stylem výuky zaražená. Překvapilo ji, že děti mají ve sloupečku napsané příklady a hned vedle toho mají zapsané správné výsledky příkladů. V tu dobu nechápala smysl toho, že děti mají vedle příkladů, které mají spočítat napsané správné výsledky daných příkladů.

Vysvětlení se jí dostalo od paní učitelky, která měla třídu na starosti. Zmiňovaná paní učitelka opustila třídu, která byla plná dětí. Společně s paní Žákovou šly za dveře třídy, kde se paní Mgr. Žákové dostalo vysvětlení takového počinání. Přibližně půl hodiny se spolu bavily o tom, že dětem, které navštěvují tuto třídu a jsou tedy součástí zmiňovaného systému, nejde o to, jakou známku dostanou, ale o jejich motivaci si k danému závěru přijít pomocí vlastního uvážení. O motivaci, která vede dítě k tomu, aby

¹² ŽÁKOVÁ, Marcela. Osobní rozhovor se zakladatelkou Montessori tříd v Pardubicích. Pardubice, 4. 12. 2018.

se dále vzdělávalo a přicházelo na věci, které pro něj zatím nejsou známé, pouze s malou pomocí učitele nebo jiného dospělého.

Tyto děti nemají zapotřebí opisovat správné výsledky, chtějí si k danému závěru dojít svým vlastním uvážením. Jako příklad Mgr. Žáková uvedla, že za ní přišlo dítě, které jí sdělilo, že zvládlo spočítat devět příkladů z deseti. Samozřejmě ze svého úspěchu mělo radost. Když se ho pak ale paní učitelka Žáková zeptala, jak to vnímá a co si o tom myslí, dítě jí odpovědělo, že by zítra chtělo zvládnout spočítat všech deset příkladů, aniž by mu někdo radil nebo napovídal, jakým způsobem toho docílí.

Děti z Montessori třídy tedy nevyužívaly výsledky napsané vedle příkladů k tomu, aby nějakým způsobem podváděly a usnadňovaly si svou práci. Výsledky používaly pouze jako kontrolu své předchozí práce. Dětem, které jsou zvyklé pracovat v Montessori stylu výuky, totiž nejde o to, aby své příklady měly dobře a správně spočítané za tu cenu, že by výsledek opsaly a nepřišly na něj samy. Chtějí se danou látku naučit tím, že se na to přijdou svým vlastním rozumem a úvahou. Tento fakt vedl Mgr. Žákovou k tomu, aby se začala více zabývat Montessori pedagogikou.¹³

„Další impuls k založení tříd byl ten, že paní učitelka s námi půl hodiny povídala venku, děti byly ve třídě a já ze zkušeností ze střední, vysoké školy vím, že když vezmu za kliku zevnitř, tak už je „haló“ ve třídě. Když jsme po půl hodině otevřely dveře a vešly do třídy, pracovalo se tam úplně stejně, jako kdyby tam paní učitelka celou dobu byla. To byly první dva impulsy, které mě přesvědčily, že to chci pro svoje děti.“ (Mgr. Marcela Žáková)

Montessori styl výuky se jí tedy zalíbil svými principy a přístupy k dětem natolik, že se společně s manželem rozhodla zavést tento styl výuky přímo v Pardubicích, v místě jejich bydliště. V tu dobu se nikde v okolí Pardubic nenacházelo školské zařízení, které by se řídilo Montessori praktikami. To bylo také důvodem, proč přijít s podobným nápadem.

¹³ Tamtéž, osobní rozhovor, 4. 12. 2018.

Největší motivací pro založení takové třídy byly tedy její vlastní děti, vlastní zkušenosti pochycené na návštěvě v Montessori třídách. Všechny tyto jmenované aspekty, hrály velice důležitou roli, a mimo jiné byly také obrovskou inspirací v dalším snažení a realizaci Mgr. Marcely Žákové.

1.2.3 První jednání a realizace Montessori třídy

O první Montessori třídě v Pardubicích se začalo jednat v roce 2004 v Mateřské škole Klubíčko na Grusově ulici v Pardubicích. V této mateřské škole začala Marcela Žáková vyjednávat s paní ředitelkou Hanou Čumplovou. První pokus Mgr. Žákové o založení Montessori třídy v této mateřské škole nebyl úspěšný. Po půl roce se však všechno změnilo a paní ředitelka školky přišla sama za paní Žákovou. Od její poslední návštěvy měla neustále v hlavě otázku, proč zrovna ona chce, právě se svým vzděláním, zakládat něco jako je Montessori styl vzdělávání. Díky společným silám, které vynaložily obě zmiňované ženy, se s postupem času začalo diskutovat a jednat o první Montessori mateřské školce na území města Pardubice.

Začalo tedy první jednání o založení Montessori třídy. V září v roce 2005 začala fungovat první třída mateřské školy, která se začala řídit Montessori principy.¹⁴ V dnešní době ve školce fungují dvě věkově heterogenní Montessori třídy. Tyto třídy jsou plně vybaveny pomůckami, které jsou nezbytné pro takový styl výuky. Třídy nechybí ani správné zázemí a prostředí, které vede dítě k samostatnému rozvoji jeho osobnosti.

1.2.4 Financování a povědomí o Montessori

Sehnat finance na pomůcky na celkovou realizaci Montessori třídy, v té době nebylo zrovna jednoduché. Zakladatelka a iniciátorka tohoto nápadu musela opatřovat finance od různých sponzorů, kteří měli zájem se na daném nápadu nějakým způsobem podílet. Později, když už byla škola založena, brala škola finance z rodičovského sdružení, které zde postupně vznikalo.¹⁵

¹⁴ ŽÁKOVÁ, Marcela. Osobní rozhovor se zakladatelkou Montessori tříd v Pardubicích. Pardubice, 4. 12. 2018.

¹⁵ ŽÁKOVÁ, Marcela. Osobní rozhovor se zakladatelkou Montessori tříd v Pardubicích. Pardubice, 14. 12. 2018.

Zakládání Montessori tříd probíhalo v době, kdy byla paní Mgr. Žáková na mateřské dovolené. Po mateřské dovolené, kdy se paní Mgr. Žáková měla vrátit zpátky na SŠ, po ní pan ředitel chtěl, aby si vybrala děti, učitele a udělala mu Montessori na jeho škole. Když viděl, jak Montessori styl výuky funguje v praxi, zaujal ho natolik, že chtěl tento způsob zavést i na své škole. V té době si ale paní Mgr. Žáková netroufala začínat se založením střední školy. Dnes už by, díky svým nabytým zkušenostem se založením mateřské školy, takovou výzvu prý s chutí přijala.

1.2.5 Vznik základní školy

V roce 2007 vznikla první třída základní školy. Největším důvodem, proč Mgr. Žáková dále pokračovala v šíření Montessori principů, bylo to, že její nejstarší syn se potřeboval vzdělávat dále a nemohl už zůstat v mateřské škole.

Hned od začátku své existence neměly tyto třídy nouzi o žáky. Rodiče dětí viděli praxi a fungování mateřské školy. Jelikož byli s tímto stylem výuky spokojeni, existence základní školy se rozkřikla rychle a zájem rodičů o umístění dítěte právě sem nebyl malý. Propagace školy pak probíhala přes internet, za pomoci letáček a samozřejmě na základě vlastních zkušeností rodičů dětí, které již byly této školy součástí, a kteří roznášeli své osobní zkušenosti dále po svém okolí.¹⁶

1.2.6 Současnost a budoucnost tříd

V současné době v Pardubicích existuje první stupeň základní školy, který je stále součástí ZŠ Polabiny 1. Součástí zmiňované základní školy jsou kvůli prostorům, které jim škola nabídla. Do budoucna je však v plánu, že se Montessori třídy osamostatní a budou mít své vlastní, především větší prostory, než mají k dispozici v současnosti.¹⁷

Jelikož se jedná o státní veřejnou školu, prostory vybralo město Pardubice. Do budoucnosti by se chtěly Montessori třídy osamostatnit. Konkrétně by osamostatnění mělo přijít do roku 2020, kdy by měly získat samostatnou budovu a stát se státní organizací. Jedním z důvodů je umožnit vícero rodičům dát své dítě do Montessori systému

¹⁶ ŽÁKOVÁ, Marcela. Osobní rozhovor se zakladatelkou Montessori tříd v Pardubicích. Pardubice, 4. 12. 2018.

¹⁷ Tamtéž, osobní rozhovor 4. 12. 2018.

vzdělávání. Dnes z kapacitních důvodů třídy přibírají děti převážně pouze z mateřské školy. Výjimku tvoří například sourozenci dětí, kteří už jsou součástí systému.

Zázemí pro Montessori třídy je do budoucna plánováno do budovy, která se v současné době rekonstruuje, a která se nachází v areálu na Dubině v Pardubicích.¹⁸ Plánem do budoucna je i zrealizování druhého stupně ZŠ.¹⁹

2 Montessori systém vzdělávání

2.1 Důležité osobnosti v Montessori vzdělávání

2.1.1 Osobnost dítěte v Montessori pedagogice

Práva dítěte nebyla vždy taková, jako tomu je dnes. S tím souvisí i jeho vzdělávání. Až do devatenáctého století byla společností zcela zanedbávána. O dítě pečovala rodina, ve které hrála velkou roli autorita otce.²⁰ Změna přišla s Marií Montessori, která svůj zájem naopak směřovala právě na dítě.

Svoji pedagogiku postavila na přirozené zvědavosti každého dítěte a jeho touze se neustále zlepšovat. „Montessoriová hluboce respektovala jedinečnost osobnosti každého dítěte, jeho vlastní schopnosti, zvláštnosti a síly rozvoje.“ takto se v knize „*Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou*“ vyjádřila o Montessori názoru na osobnost dítěte Annette Onkenová.²¹

I v dnešní době však neustále přetrvává tendence potlačovat snahu aktivity dítěte. Dospělí si přejí, aby dítě bylo pasivní, protože to pro ně znamená, že nebudou vyrušováni. Úkolem dítěte však i přes tento fakt zůstává propracovat se z ničeho až do společenství dospělých lidí.²²

¹⁸ ŽÁKOVÁ, Marcela. Osobní rozhovor se zakladatelkou Montessori tříd v Pardubicích. Pardubice, 14. 12. 2018.

¹⁹ ŽÁKOVÁ, Marcela. Osobní rozhovor se zakladatelkou Montessori tříd v Pardubicích. Pardubice, 5. 12. 2018.

²⁰ MONTESSORI, Maria a Jan VOLÍN. *Tajuplné dětství*. Praha: SPS, 1998, s. 126. ISBN 80-86189-00-7.

²¹ LUDWIG, Harald a Karel RÝDL. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou: praxe reformně pedagogické koncepce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2000, s. 27. ISBN 80-7194-266-9.

²² MONTESSORI, Maria a Jan VOLÍN. *Tajuplné dětství*. Praha: SPS, 1998, s. 117. ISBN 80-86189-00-7.

Osobnost dítěte je jiná než osobnost dospělého člověka. „Svět dospělých není vhodným prostředím pro děti“²³, jak ve svém díle „*Tajuplné dětství*“ zmiňuje právě Marie Montessori. Děti vkládají veškerou svoji energii do formování své osobnosti, zapojují tak svou vlastní vůli a iniciativu, aniž by se jim muselo říkat, co a kdy musí udělat.

Na rozdíl od dospělého je duševní energie dítěte uvolňována na nevědomou činnost procesu rozvoje osobnosti. Opakováním činnosti si dítě osvojuje a zdokonaluje své dovednosti, což přispívá k jeho celkovému vývoji. Nejprve začíná dítě pracovat s běžnými konkrétními věcmi a později přejde k věcem, které jsou více abstraktní. Jeho učení tedy pokračuje od jednodušších úkolů až k úkolům složitějším. Ke svému objevování používá všech pěti smyslů.²⁴

2.1.2 Osobnost dospělého

Dospělý člověk hraje v životě, v dospívání a vývoji dítěte významnou roli. Tímto aspektem se zabývá i Marie Montessori, která tvrdě kritizovala školu právě kvůli jejímu autoritářskému a svobodu omezujícímu přístupu ke svým žákům. Jejím názorem bylo, že správné výchovy dítěte jde dosáhnout bez napomínání, trestání a použití přísnosti, a neustálým odstraňováním všeho negativního. Zastávala názor, že mezi dítětem a dospělým by měl být vztah partnerský, nikoliv nadřazený. Dospělý by měl v životě dítěte hrát jakéhosi průvodce životem. Aby dosáhl všech kvalit, které jsou zapotřebí k práci s dětmi, musí na sobě pracovat. Je potřeba si osvojit znalosti o používaných materiálech, prostředí, ve kterém se dítě nachází a naučit se organizovat péči o dítě.²⁵

V Montessori pedagogice není učitel nazýván učitelem jako spíš vychovatelem nebo vedoucím, který neustále pozoruje a je kdykoliv připraven poskytnout dítěti potřebnou pomoc, pokud si o ni dítě řekne. Vychovatel má za úkol dítě vést jeho životem a neustále dítěti zprostředkovávat nové poznatky. Zároveň ho však musí jak psychicky tak fyzicky usměrňovat. Vychovatel by měl dítě dobře znát a neměl by opomíjet senzitivní

²³ Tamtéž, *Tajuplné dětství*, s. 69.

²⁴ ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha: Portál, 1997, s. 71-74. ISBN 80-7178-071-5.

²⁵ Tamtéž, *Pomoz mi, abych to dokázal sám*, s. 71 -75.

fáze dítěte (viz. str. 18). Další vlastnosti, které by měl správný vychovatel mít, jsou vypsané v díle „Metoda Montessori pro naše dítě“.²⁶

Jak už jsem dříve zmínila, důležitou rolí učitele je pozorování činnosti dítěte. Vychovatel by neměl do dětské práce zasahovat přímo, ale nenápadným vedením a pomocí by měl nasměrovat dítě v jeho cestě za dosažení cíle. Během výkonu své práce, by měl učitel sledovat, jak dlouho dítě u činnosti setrvává, kolikrát danou činnost opakuje, jakou práci si volí, jaké podněty jsou pro něj důležité, jaké jsou jeho individuální zvláštnosti apod. Dítě by se při procesu učení mělo pohybovat v učitelem vymezených hranicích. Mělo by mít určitou svobodu, ale zároveň by nemělo překračovat učitelem dané hranice. Pro dosažení cíle je zapotřebí i to, aby dítě bylo při své práci dostatečným způsobem povzbuzováno. Mělo by cítit podporu při práci, to pomůže dítěti k udržení jeho pozornosti, a měla by vést až do úplného dokončení jeho činnosti.

Úkolem dospělého – učitele je vytvořit si s dítětem nový vztah. Jeho úkolem není dítěti poznatky vnucovat, ale vést dítě k samostatné činnosti a volbě rozhodnutí. Měl by se stát dětským pomocníkem a spolupracovníkem. Hlavní částí přípravy učitele je předvést dítěti pomůcku potřebnou k jeho práci tak, aby o ni projevilo zájem. Dále dítě velice dobře s pomůckou seznámit a při jeho práci ho umět účinně usměrňovat. Důležité je, aby dítě vědělo, že každá pomůcka má své místo, kam patří, odkud si ji dítě může vzít a na jaké místo ji zase vrátit.²⁷

Osobnost učitele musí v Montessori pedagogice projít dvojitým studiem. Učitel musí vědět, co je od něj očekáváno a jakou funkci mají všechny pomůcky a materiály. Práce a teoretická příprava je pro učitele velice náročná a učitel se musí naučit být vytrvalý, trpělivý, uvážlivý a v neposlední řadě by měl umět vybrat vhodný materiál, který bude dané dítě používat při své práci (každé dítě potřebuje individuální přístup).

Děti, které jsou vyspělejší, nesmí omezovat, tím, že by jim dal pomůcku, která nemá odpovídající úroveň dítěte. To platí i v opačném případě, kdy naopak musí vědět, zda používaná pomůcka není na dítě příliš náročná a zda s ní dítě dokáže v dané chvíli

²⁶ RÝDL, Karel. *Metoda Montessori pro naše dítě: inspirace pro rodiče a další zájemce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s. 73-74. ISBN 80-7194-841-1.

²⁷ RÝDL, Karel. *Metoda Montessori pro naše dítě: inspirace pro rodiče a další zájemce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s. 73-75; 104-105. ISBN 80-7194-841-1.

pracovat. V takové situaci, kdy dítě ještě nedokáže pořádně ocenit hodnotu pomůcky, nemusí pomůcka u dítěte vzbudit potřebný zájem a aktivovat u dítěte přirozenou cestu poznávání. Naopak by se mohlo stát, že na dítě bude mít opačný vliv a dokonce ho od jeho činnosti odradí.²⁸

Přístup a to, jaký si učitel dokáže udělat vztah s dítětem, tedy hraje v jeho práci nemalou roli. Jeho úkolem je naučit se mimo jiné vidět očima ostatních a utvořit s dítětem zdravý vztah, který dopomůže v jeho rozvoji. Negativní postoj, který by mohl učitel mít, je hněv, jenž může zabránit v porozumění dítěte, a i proto je nežádoucí. Učitel se musí také naučit potlačovat vnější negativní projevy, které nemůže vědomě měnit. Dítě si musí dospělého vážít a učitelovi negativní projevy přirozenou autoritu nepodporují.

Dalšími velice důležitými a nezaměnitelnými osobnostmi v životě dítěte jsou rodiče. Ti mají za úkol ho opatrovat a ochraňovat při jeho životní cestě. U většiny dětí byla práva dítěte rodiči poměrně zanedbána. Ve značném množství případů nebyla oceněna úloha dětí, natož pak jejich další možnosti. I to je důvod, proč potřebuje mít dítě své rodiče, kteří se o něj postarají vždy, když bude potřeba. Rodiče mají v životě dítěte velice důležité poslání. Mají právo bojovat za lepší společnost a tím ho i chránit a hájit jeho zájmy. Pro každé dítě je důležitá rodičovská láska a zároveň přirozená autorita, kterou ke svým rodičům cítí.²⁹

2.2 Důležitost vývoje dítěte ve vztahu se vzděláváním

V Montessori teorii se setkáváme s pojmy fáze citlivosti a absorbuující mysl. Montessori vyzdvihovala, že dítě během svého dětství prochází fázemi, kdy jsou citlivé na získávání specifických znalostí a schopností. Tyto životní fáze najdete podrobněji popsané v knize „*Tajuplné dětství*“, jehož autorkou je Marie Montessori. Absorbující mysl má autorka na mysli to, co dítě přijímá a formuje část jeho duše.³⁰ Inteligence dítěte je tvořena

²⁸ MONTESSORI, Maria. *Montessori: objevení dítěte*. Vydání druhé, v Portále první, revidované. Přeložil Vladimíra HENELOVÁ. Praha: Portál, 2017, 154-155. ISBN 978-80-262-1234-8.

²⁹ MONTESSORI, Maria a Jan VOLÍN. *Tajuplné dětství*. Praha: SPS, 1998, s. 130-131. ISBN 80-86189-00-7.

³⁰ RÝDL, Karel. *Metoda Montessori pro naše dítě: inspirace pro rodiče a další zájemce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s. 24-28. ISBN 80-7194-841-1.

získanými zkušenostmi, které získává pomocí pohybu a cvičení. Při kontaktu s vnější realitou koordinuje a zaznamenává pocity, které to v něm vzbuzuje.³¹

Jak už jsem dříve zmínila, důležité jsou postupné úrovně vzdělání, které musejí odpovídat vývoji osobnosti dítěte. U každého období můžeme pozorovat rostoucí bytost, pokaždé je to však docela jiná osoba. Pro dítě je nejprve vhodné omezené prostředí. Dále však potřebuje zvětšovat své pole působnosti a seznamovat se širší společností. Dítě se stává nezávislým na základě cvičení trpělivosti, přesnosti a opakování. Tyto činnosti jsou pro dítě zásadní.³²

2.3 Potřeba svobody, správného zázemí a materiálu

2.3.1 Svoboda dítěte

Dalším důležitým aspektem ve vzdělávání a růstu dítěte je jeho svoboda, což je také základní požadavek pedagogické teorie Marie Montessori. Respektování svobody dítěte a zároveň podněcování jeho aktivity se staly jedním z klíčových pojmů její pedagogiky. Zároveň je tento fakt také největší změnou v té době. Jediným omezujícím momentem v životě dítěte by mělo být slušné chování a pořádek. U dětí, které jsou omezovány a usměrňovány do malého prostoru, není jim dopřána určitá svoboda, se může začít projevovat pasivita k daným činnostem.³³

2.3.2 Prostředí

Aby se dítě mohlo co nejlépe vyvíjet, je potřeba mu poskytnout vhodné prostředí. Toto prostředí by mělo obsahovat podněty, které budou vzbuzovat jeho aktivitu. Součástí takového prostředí je i cvičení a pracovní materiál. Studium optimálních podmínek, které budou dítě podněcovat k činnosti a zároveň zajišťovat koncentraci na danou činnost, se Marie Montessori věnovala velmi intenzivně.³⁴

³¹ MONTESSORI, Maria a Jan VOLÍN. *Tajuplné dětství*. Praha: SPS, 1998, s. 117-118. ISBN 80-86189-00-7.

³² MONTESSORI, Maria. *Od dětství k dospívání*. Praha: Triton, 2011, s. 15-21. ISBN 978-80-7387-478-0.

³³ ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha: Portál, 1997, s. 19-26. ISBN 80-7178-071-5.

³⁴ Tamtéž, *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*, s. 41-42.

2.3.3 Pomůcky potřebné k výuce

„Pomůcky Montessori podporují utváření osobnosti dítěte – počínaje cvičením schopnosti soustředit se, která je hlavním předpokladem k dalšímu rozvoji dítěte ve všech oblastech. Práce s pomůckami pomáhá dětem objevovat svůj vlastní svět. Pro celkový vývoj dítěte jsou přinejmenším stejně důležité jako ostatní předem připravené součásti školky.“³⁵

Materiály, které jsou používány, jsou tedy zaměřeny především na smyslovou a pohybovou výchovu, která je základem rozvoje inteligence. K tomu, aby dítě mohlo za pomoci materiálů pokračovat ve svém vývoji, musí materiál, se kterým dítě pracuje, nějakým způsobem vzbuzovat jeho zájem.³⁶ Pomůcky jsou v Montessori systému jedním z největších pomocníků dítěte. Dítě si vybírá pomůcku, která mu bude vyhovovat, a se kterou bude rádo pracovat. Zároveň si vybírá z pomůcek, které jsou pro danou činnost určené. Speciální nástroje se stávají prostředkem růstu dítěte.³⁷

Pomůcky, které jsou využívány v Montessori pedagogice se dají zakoupit. V mnoha případech si je však učitelé, potažmo i žáci, vyrábějí sami. Pomůcky, které by měly sloužit jako pomoc při výkladu, se ale téměř nevyskytují. Důvodem je, že v každé škole se k probírané látce staví trochu jiným způsobem. Důležité u potřebných pomůcek je, aby byly dobře připraveny a plnily svou úlohu. Práce s pomůckou by měla dítěti pomoci postupovat po malých krocích až k úplnému osvojení dané dovednosti svým vlastním umem, popřípadě s nápovědou učitele.³⁸

2.4 Dítě a chyba

Jako další pomůcku, která je v obecném slova smyslu brána spíše negativně, bere Marie Montessori chybu. Montessori je zastánkyní toho, že chyba je přirozenou součástí učebního procesu a doporučuje mít k ní přátelský postoj. Každá chyba v učebním procesu dítěte má určitý postoj a dítě se ze své chyby může ponaučit do budoucna. Chyby zároveň učí dítě schopnosti správně hodnotit situace, které zrovna nastanou. Pro dítě je důležité,

³⁵ RÝDL, Karel. *Metoda Montessori pro naše dítě: inspirace pro rodiče a další zájemce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s. 52. ISBN 80-7194-841-1.

³⁶ Tamtéž, *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*, s. 47-69.

³⁷ MONTESSORI, Maria. *Montessori: objevování dítěte*. Vydání druhé, v Portále první, revidované. Přeložil Vladimíra HENELOVÁ. Praha: Portál, 2017, s. 153-154. ISBN 978-80-262-1234-8.

³⁸ ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha: Portál, 1997, s. 83. ISBN 80-7178-071-5.

aby svou chybu umělo najít a opravit. Různé formy kontroly jsou zmíněny v díle „*Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori*“.³⁹

Ze své zkušenosti z Montessori tříd vím, že pokud dítě udělá chybu, není to bráno jako něco špatného, naopak. Dítě se ze své chyby poučí a může z ní čerpat zkušenosti nejen pro své budoucí vzdělání, ale i pro svůj život. V některých případech dokonce dojde k tomu, že dítě svou chybou objeví něco, co prvotně nebylo v plánu.

Zatímco se děti vzdělávají, paní učitelka chodí po třídě a sleduje jejich práci. Jednotlivě se pak děti ptá, co se za hodinu naučily. Pokud se stane, že na tuto otázku dítě neumí zodpovědět, nese to své následky. Příkladem uvedu holčičku, která se učila počítat s jednotkami a desítkami a po ukončení své práce nebyla schopná zodpovědět na tuto otázku. V podstatě vůbec nevěděla, co v dané hodině měla splnit, svůj úkol zanedbala a věnovala se jiným věcem, které ji nikam neposunovaly. V takovém případě jí paní Žáková sdělila, že se opravdu zlobí, protože taková hodina je naprosto zbytečnou hodinou, a že další hodinu bude muset dohnat vše, co je potřeba udělat a co za hodinu předcházející opomenula.

Díky této zkušenosti jsem si uvědomila, že i přes všechny možné zvěsti, které jsem o tomto systému slyšela, jsou ne všechny pravdivé. Montessori pedagogika sice funguje na určité svobodě dítěte, ale tato svoboda určitě není bezmezná. Děti musí respektovat určená pravidla, jen nejsou tak přísná a omezující jako u klasického školského systému. Dle mého názoru v naší společnosti existuje spousta lidí, kteří si myslí, že alternativní školství, probíhá na základě úplné svobody dítěte. Většina lidí, jež nemá se zmiňovaným systémem žádné osobní zkušenosti, je toho názoru, že děti si dělají, naprosto co chtějí a že zde žádná pravidla určená nejsou. Jelikož jsem chod Montessori třídy zažila na vlastní kůži, musím říct, že tento fakt je velkým omylem, který koluje naší společností.

³⁹ RÝDL, Karel. *Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori: učební pomůcka pro veřejnost*. Karel Rýdl. Praha: Public History, 1999, s. 37-39. ISBN 8090219373.

3 Montessori třídy na ZŠ Polabiny 1

Při mém poznávání Montessori systému vzdělávání mi bylo umožněno být alespoň na chvíli součástí Montessori tříd na ZŠ Polabiny 1. Při první návštěvě v Montessori třídách, které jsou součástí již dříve zmiňované Základní školy Polabiny 1 v Pardubicích, jsem měla velká očekávání. Nikdy před tím jsem se s Montessori principy v praxi nesetkala. Jediné informace, které jsem o nich věděla, byly ty, co jsem si přečetla v odborné literatuře nebo získala z informací zprostředkovaných od někoho jiného. Chod a fungování třídy jsem si nedokázala zcela dobře představit. Byla jsem tedy velice zvědavá, jak se tento způsob výuky bude lišit od „klasického“ způsobu vyučování, na který jsem byla celý život zvyklá, a se kterým jsem jako s jediným přišla do styku, a jaké dojmy na mě tento systém výuky zanechá.

3.1 Výklad o adventu ve třídách na ZŠ Polabiny 1

Jelikož jsem byla na návštěvě v Montessori třídách v době před Vánocemi, bylo mi umožněno se zúčastnit povídání o adventu, které bylo určeno pro většinu žáků z Montessori tříd. Výklad se konal v hlavní třídě a měla ho na starosti jedna z paní učitelek. Na tuto akci se dohromady sešly dvě třídy. Žáci i učitelé si sedli na koberec kolem adventního věnce a dárků, které se nacházely uprostřed koberce. Společně tak vytvořili elipsu, ve které na sebe všichni dobře viděli. Atmosféra ve třídě byla tedy velice příjemná a přátelská. Teprve poté, co se všichni usadili na svém místě a přestali si povídat mezi sebou, mohlo začít povídání o adventu.

Převážnou část měla na starosti již zmíněná paní učitelka. Rozprávění se týkalo toho, jak advent vznikl, proč se slaví a o všech tradicích, které se k němu vážou. Poté, co paní učitelka skončila svůj projev a žáci si k tématu řekli své poznatky a zkušenosti, se kterými se chtěli podělit s ostatními, dostali za úkol napsat alespoň jednu špatnou věc (situaci), jež se stala během celého roku a kterou by chtěli napravit. Součástí tohoto úkolu bylo také napsat, co udělali špatně, jak by se zachovali příště a jakým způsobem by podobnou situaci řešili příště. Úkol sloužil k zamyšlení dětí, jako jakési uvědomění a nalezení způsobu, kterým by vzniklý problém mohly vyřešit. Žáci měli za úkol si také uvědomit, proč daný konflikt vznikl a jak by mu v budoucnosti měli předejít.

3.2 O třídách

Stejně tak jako na klasických školách je v Montessori třídách jeden učitel. V případě potřeby má paní učitelka k ruce asistenta. Na ZŠ Polabiny 1 je v jedné třídě kolem pětadvaceti žáků. Podle slov Mgr. Žákové by však bylo ideální, kdyby ve třídě bylo zhruba čtyřicet žáků, aby vznikla komunita mezi všemi žáky, a žáci si pak dokázali lépe pomáhat v situacích, které nastanou v době jejich vzdělávání. Být si navzájem pomocnými partnery.

Do jednoho ročníku Montessori třídy na ZŠ Polabiny 1 je nabíráno zhruba do 15 dětí. V současné době, jsou do tříd přibírány pouze děti ze dvou mateřských škol. Zmiňovanými mateřskými školami jsou veřejná MŠ Klubíčko, ve které se také nachází Montessori třídy, a MŠ Elipsa, jež patří mezi obecně prospěšné společnosti v Pardubicích, a kterou mohou navštěvovat děti už od jednoho a půl roku. Obě tyto mateřské školy se také řídí Montessori stylem vzdělávání dětí. Dalšími dětmi, které mohou být do školy přijaty, jsou sourozenci žáků, kteří do Montessori třídy už chodí. Pro ostatní zájemce bohužel studium zde určeno není kvůli malé kapacitě tříd.

3.3 Prostory a materiály

Montessori třídy na ZŠ Polabiny 1 se nachází v prvním patře. Jsou tu tři třídy, kde se děti učí. Tyto třídy spojuje dlouhá chodba. Už tato chodba na mě působila velice rodinným a především příjemným prostředím. Chodba je využívána dětmi i jako šatna. Zde si žáci odkládají i své školní tašky. V době výuky u sebe svou tašku nemají, oproti klasickým školám, kde mají žáci své tašky neustále při sobě.

Na stěnách zmiňované chodby jsou namalovány známé osobnosti, které se určitým způsobem dotýkají vzdělávání na našem území. Jsou tu zobrazení jedinci od Cyrila a Metoděje až po T. G. Masaryka. Později jsem zjistila, že třídy jsou umístěny ve dvou pavilonech. Na ZŠ Polabiny mají k dispozici celkem pět tříd, učebnu jazyků, tělocvičnu a již zmiňovanou chodbu, která je také někdy využívána k výuce.⁴⁰

Třídy zde jsou věkově heterogenní. V jedné třídě se například vyučují žáci z prvního, druhého a třetího ročníku základní školy. V druhé třídě byly děti z druhého, třetího

⁴⁰ ŽÁKOVÁ, Marcela. Osobní rozhovor se zakladatelkou Montessori tříd v Pardubicích. Pardubice, 4. 12. 2018.

a čtvrtého ročníku. Ve třídě, kde jsem pobývala nejvíce, byly společně děti z prvního, čtvrtého a pátého ročníku. V této třídě je celkem 23 dětí, z toho jsou tři integrované. Ve třídě se nachází šest lavic, spojených k sobě. Další lavice byly rozmístěny různě po obvodu třídy. Ani umístění lavic tedy není totožné s obvyklým uspořádáním lavic v klasickém vzdělávání, což je dalším rozdílem oproti Montessori. Jak víme, lavice bývají nejčastěji uspořádány v řadách za sebou.

Vzhled učebny byl tedy už na první pohled neobvyklý. Učebna byla vybavena spoustou pomůcek, které děti potřebují ke svému vzdělávání. Například k procvičení desítek a jednotek používají perly. Jednotky jsou znázorněny jednotlivými perlami, desítky perlami, které jsou na drátku po deseti. Perly jsou od sebe většinou odděleny i barevně (jednotky – zeleně, desítky – modře a stovky – červeně). Třída byla, stejně tak jako chodba, velice příjemným prostředím pro vzdělávání, uspořádaným tak, aby se v něm děti cítily pohodlně. V jedné třídě byla dokonce umístěna klec s morčetem, které si mohly děti o přestávce půjčit.

3.4 Výuka a chod třídy

Hodina začíná tradičně v osm hodin, stejně jako na „klasických školách“. Rozdíl je v tom, že ve třídě nezvoní. Hodinu začíná pedagog, který jí zahájí většinou tak, že si sedne na koberec a čeká, až si ho děti všimnou a přijdou za ním. Tento proces netrvá příliš dlouho. Děti přijdou a vytvoří na koberci kruh, téměř okamžitě. Když se všechny děti usadí a přestanou si mezi sebou povídat (aniž by je učitel nějakým způsobem napomenul), začne se hromadně povídat o věcech, které jsou potřeba udělat nebo o věcech, které se staly a jsou potřeba vyřešit. Zde jsem byla hodně mile překvapená, jak jsou děti zvyklé bez jakéhokoliv napomínání a upozorňování udělat to, co se od nich očekává. Nedokážu si představit, že by se toto dělo v „normální“ škole.

Při mé návštěvě ve třídách se na začátku týdne probíralo vše důležité, co se událo, během posledních týdnů ve škole, za nepřítomnosti Mgr. Žákové, která kvůli nemoci nemohla do školy docházet. Dále Mgr. Žáková nabídla dětem, že mohou navštívit přednášku kardiologa, která se měla konat ve vedlejší třídě v době tělocviku. Děti se tedy mohly svobodně rozhodnout, zda je tato přednáška zajímavá, je pro ně užitečná a chtějí hodinu tělesné výchovy strávit tímto způsobem nebo pro ně bude efektivnější hodina,

strávená na tělesné výchově. Přednáška byla doporučena dětem starším, mladším žákům byla doporučena hodina tělesné výchovy.

Dalším rozdílem oproti výuce v „klasické“ třídě je to, že děti si vedou diáře. Tyto diáře mají u sebe už od rána a zapisují si do nich všechny aktivity a časy aktivit, které za celý den udělají. U každé aktivity je i napsáno, od kdy do kdy se dítě daným úkolem zabývalo.

3.4.1 Svoboda výběru dítěte

Pokud má paní učitelka pro děti úkol, napíše ho na tabuli. Tento úkol pak děti mohou samy vyřešit. K tomu, aby úkol zvládly, mohou použít jakoukoliv pomůcku, která by jim mohla při práci pomoci. Jestliže nevědí, zeptají se, jaká pomůcka by jejich činnost mohla podpořit. V případě, že nastane situace, kdy si žák není úplně jistý tím, v čem by měl pokračovat, učitel mu dá vybrat ze dvou aktivit, ze kterých pak dítě může jednu vybrat. Dítě tak má možnost volby a obě varianty ho dovedou k cíli, který je potřeba splnit.

Stejný princip funguje například i s místem, žáci si mohou sami určit, na jakém místě ve třídě, budou na své práci pracovat. Je jim umožněno vybrat si místo, kde se jim nejlépe pracuje. Pokud si vyberou místo na koberci, vezmou si ke své práci menší koberec, na kterém si úkol rozloží. Po dokončení práce, žák koberec vrátí na místo, které je pro něj určené. Pokud je koberec špinavý, žák ho před návratem na původní místo vyčistí a ž poté ho navrátí zpět.

3.4.2 Pomoc nabízena žákům

Jestliže dítě něčemu nerozumí nebo potřebuje s něčím pomoci, obrátí se na učitele, který mu pomůže najít cestu ke správnému cíli. Učitel navede dítě potřebným směrem. Neexistuje, že by učitel žákovi nadiktoval přesný postup zvládnutí úkolu, jako tomu je na klasických školách. Učitel naopak nechá žáka nad úkolem přemýšlet, až poté mu dá malé rady, kterými ho nasměruje správnou cestou. Učitelova pomoc může mít více podob. Ke svému vzdělání děti využívají kromě pomoci učitele také speciálních pomůcek, jež jim v jejich práci pomáhají. Těmito pomůckami jsou například různé kartičky, kde je vysvětlená učební látka nebo pomůcky sloužící k procvičení daného úkolu, korálky, destičky a jiné nástroje.

Pokud dítě potřebuje vysvětlit věc, se kterou se do té doby ještě nesešlo, a jenž je určena pro starší děti, učitel mu ukáže způsob, jakým se s danou problematikou potýkat. Příkladem mohu uvést chlapce, který se sám ze své iniciativy chtěl naučit násobit deseti i když tento úkol, ještě neodpovídal jeho věku. Pomocí speciálního počítadla určeného k této aktivitě mu bylo na jednom příkladu ukázáno, jak tento princip funguje. Chlapec poté dostával stále složitější příklady, které měl za úkol vypočítat sám. Sám také musel přijít na princip násobení deseti, stem, atd. Pedagog poté jen přišel na kontrolu, aby zjistil, zda dítě došlo ke správnému konečnému řešení.

Po dokončení činnosti, na které žák pracuje, přijde svou činnost ukázat kantorovi. Jestliže se stane, že daná činnost nevypadá tak, jak by měla, dochází k tomu, že pedagog odvěti: „Hezky si odvedl svou práci, ale co říkáš na celkovou úpravu?“. Dítě si díky tomuto přístupu a malé pomoci uvědomí své pochybení a samo přijde se způsobem, jakým by svou chybu mohlo napravit. Na konci vyučování si žáci zapíší do svých diářů, co zvládli udělat za celý den, a jednotlivě si určí s pomocí učitele, co je potřeba udělat doma.

3.4.3 Výhody jiného přístupu k dětem

3.4.3.1 Samostatnost

Žáci se v tomto vzdělávacím systému učí mimo jiné také trpělivosti, samostatnosti, spolehlivosti a dovednosti si vše obstarat sami. I přes to, že se v tomto systému děti vzdělávají víceméně samostatně, jsou vychované a vědí, co se sluší a patří. Všechny děti ve třídě jsou si moc dobře vědomy, že jsou ve škole proto, aby se naučily nové věci a získaly nové informace. Tato zodpovědnost však stojí ve velké míře na nich a ony jsou ve většině případů iniciátory své práce.

Žáci v těchto třídách neustále rozvíjí svobodnou vůli konat a rozhodovat o svých aktivitách. Vše zmiňované by ale nemohlo fungovat, kdyby dítě nemělo stanovené hranice, ve kterých se může pohybovat a které určují pro dítě určité meze. Ve třídě není hluk ani řev, když si potřebují děti mezi sebou něco sdělit, mluví potichu a šeptem. Jsou na takové fungování zvyklé a přijde jim to zcela přirozené. Žáci také moc dobře vědí, že je potřeba si po sobě uklízet, vracet pomůcky na své místo a chovat ve třídě neustálý pořádek. Pokud mají ve třídě nepořádek, jsou na to upozorněni a třídu si uklidí.

3.4.3.2 Hodnocení

Dalším rozdílem oproti klasickým třídám je, že děti, které navštěvují Montessori školu, nejsou hodnoceny pomocí známek. V těchto třídách dítě od učitele dostane slovní hodnocení ke každému předmětu namísto klasického vysvědčení. Dítě pak lépe pozná, na čem by ještě mělo zapracovat, a kde jsou jeho slabé stránky. Nepochází tak k soupeření mezi spolužáky o to, kdo z nich bude mít lepší známku. Žáci ve třídě jsou si navzájem spíše partnery.

Dalším pozitivním faktem je, že děti se neučí kvůli zisku dobré známky, ale proto, že vzdělání je pro ně důležité v budoucím životě. Díky slovnímu hodnocení přesně vědí nejen to, co mají zlepšit, ale i látku, kterou si za určité období zvládly osvojit. Slouží tedy i jako souhrn probraného učiva.

3.4.3.3 Praktické činnosti

Výuka probíhá více na praktických příkladech než v běžných školských zařízeních. Příkladem můžu uvést výklad prokaryotické a eukaryotické buňky, který byl určen především pro žáky z pátého ročníku základní školy. Pokud však výklad zajímal nějakého žáka z nižšího ročníku, mohl se také zúčastnit. Mgr. Žáková k výkladu této látky, použila dvě misky. Do každé z misek rozbila jedno vajíčko. První vajíčko mělo žloutek vcelku, druhé paní Žáková rozbila. K tomu neporušenému vajíčku přiřadila buňku eukaryotickou a přiřadila k ní jednotlivá fakta. Je svou stavbou mladší, vyvinutější a více strukturovaná než primitivnější buňka prokaryotická. Následoval komentář ke vzniku buněk a další podrobnější informace, týkající se buněk. Po výkladu zůstaly misky na místě a žáci si sami udělali zápis probrané látky. Po sepsání všech potřebných poznámek šli pracovat na jiné činnosti.

3.4.3.4 Výuka cizího jazyka

V Montessori třídách probíhá už od školky velice intenzivní výuka anglického jazyka. Cizí jazyk je v této době důležitou výbavou každého žáka. V Montessori systému mají už děti ve školce šest hodin týdně s rodilým mluvčím. Od první třídy to jsou čtyři hodiny týdně. Fungují zde také tzv. anglické dny, kdy veškerá výuka probíhá pouze

v angličtině. Čas od času se také stane, že paní učitelka začne mluvit anglicky, když se jí zachce, a mluví tak třeba i celý den.⁴¹

3.4.3.5 Zodpovědnost a schopnost plánování

Pokud je dítě vzděláváno v Montessori systému výuky, je dítě mnohem zodpovědnější a samostatnější. Dokáže se rozhodnout, umí samo řešit své problémy a ví, co chce. Učitelé dětem ve zmiňovaných třídách neorganizují žádné výlety, exkurze apod. Děti si všechny akce pořádají a zařizují samy. Občas je však problém, že dospělí z různých organizací, nejsou zvyklí jednat o organizačních věcech s dětmi. Často podceňují jejich schopnosti, a tím se organizace všech možných výletů dětmi někdy komplikuje. Žáci zde zajišťují opravdu vše, co je potřeba. Od odjezdu ze školy až po návrat. Mají za úkol informovat ostatní žáky, kam se jede, co je potřeba vzít s sebou apod.

Pokud se učitelům zamlouvá nějaká akce, tak o ni řeknou dětem a ty na základě své iniciativy výlet zorganizují. Příkladem může být i to, když měli žáci z Montessori tříd na starost veškerou organizaci projektu pro děti z ostatních škol při pobytu na Luční Boudě. Tento projekt se jmenoval „Chodím podle mapy a neztratím se“. Mezi další dětské nápady patří například i muzikál, který samy ztvárnily a zahrály v Pardubickém divadle.⁴²

3.5 Atmosféra a chod tříd

Při své návštěvě v těchto třídách jsem ani jednou neslyšela, že by kantoři zvýšili na žáky hlas. I přes tento fakt, byl ve třídě klid a žáci pracovali tak, jak měli. Pokud nějaké dítě nedělalo svou práci, stačilo ho jen oslovit jménem nebo mu sdělit, že jeho práce ve škole není v žádném případě povídání s kamarádem, a dítě ihned vědělo, že je potřeba pracovat jiným způsobem a svoje chování změnilo.

Hodina nezačíná jako v klasické třídě tím, že učitel začne vykládat látku, která je daný den zrovna v plánu. Žáci v Montessori si mohou sami vybrat, čím se daný den budou zabývat. Daná činnost ale musí být součástí jejich vytvořeného plánu. Tento plán sestavují s paní učitelkou. Pokud zvolí cestu, která nevede ke splnění potřebného cíle, jsou upozorněni, že je dobré, že se snažili jít touto cestou, ale že je potřeba, aby aktivitu

⁴¹ŽÁKOVÁ, Marcela. Osobní rozhovor se zakladatelkou Montessori tříd v Pardubicích. Pardubice, 4. 12. 2018.

⁴²ŽÁKOVÁ, Marcela. Osobní rozhovor se zakladatelkou Montessori tříd v Pardubicích. Pardubice, 5. 12. 2018.

směřovali trochu jiným směrem. Po tomto doporučení se jich učitel ještě zeptá, co si o tom myslí oni sami a jestli s návrhem souhlasí.

Pokud dítě přijde s tím, že má nějaký problém a je v jeho kompetencích, aby na tento problém přišlo bez pomoci druhého člověka, je mu řečeno, aby o daném úkolu chvíli přemýšlelo a pokusilo se najít cestu, která povede k řešení. Jestliže na problém dítě nepřijde samo ani po učitelově radě, je ještě jednou, ale jiným způsobem, nasměřováno správným směrem tak, aby se k výsledku dobralo.

Pokud dítě nestihne aktivitu, na které pracovalo dodělat, označí si ji svou jmenovkou. Tím označí úkol za nedodělaný a může na něm pokračovat později. Jmenovka je jakýmsi znamením i pro ostatní děti, které vědí, že daný úkol má rozpracovaný některý z jejich spolužáků a s věcmi žádným způsobem nemanipulují.

To, že každý žák pracuje samostatně, ale není pravidlem. Pokud je nějaký žák, který už zvládá svoji práci bez sebemenších problémů, je tu možnost, že pomáhá jinému svému spolužákovi, který danou látku ještě nemá zcela osvojenou. Dítě se tedy na chvíli stává učitelem svých kamarádů. Vymýšlí pro ně vhodný způsob osvojení toho, čím si jeho kamarád není ještě stoprocentně jistý a snaží se mu látku co nejlépe vysvětlit, aby i on ji přijal za svou.

V celé třídě panoval přátelský vztah jak mezi dětmi, tak mezi dítětem a učitelem. Oproti klasické třídě jsou zde učitelé spíše partnerem, ke kterému je ale vzhlíženo. Učitel je pro dítě autoritou. Nikoliv však autoritou, která má nad vším moc, jak tomu tak často bývá v klasických třídách, ale autoritu naprosto přirozenou, která pomáhá žákům v jejich cestě za poznáním. Děti v této třídě učitelům tykají a oslovují je jménem. I přes to platí naprosto přirozená autorita k dospělému jedinci. Děti svého učitele berou jako partnera, který jim umožní poznat, nikoliv „předhodit“, nové informace. Ve třídách nezvoní, hodinu začíná a končí učitel. Děti bývají upozorňovány, aby si hlídaly čas, který budou věnovat dané aktivitě.

3.6 Získávání informací

V Montessori třídách jsem se poprvé setkala s tím, že žákům nejsou potřebné informace zprostředkovávány pouze pomocí učitelova mluveného slova nebo prezentace připravené učitelem. Žáci se v tomto systému vzdělávají téměř samostatně a opravdu to funguje. Dostává se jim individuálního vzdělávání. Pokud dítě zvládá učivo, které by zvládat mělo a projeví zájem o jinou oblast vzdělávání, nebo by se chtělo zabývat něčím jiným, složitějším, v Montessori systému mu to je umožněno, vše ale v rámci určitých hranic.

3.7 Spolupráce s rodiči

Pro Montessori třídy je velice potřebná a důležitá spolupráce s rodiči dítěte. Na této spolupráci je založeno téměř všechno. Před tím, než dítě nastoupí do Montessori třídy, proběhne rozhovor společně s dítětem a jeho rodiči. Na základě této rozmluvy je rozhodnuto, zda bude dítě do školy přijato či naopak. Dále je uchazeč seznámen s prostředím školy. Toto obeznámení probíhá tím způsobem, že budoucí žák školy prochází se staršími žáky všechny místnosti školy a poznává tak prostory a materiály, které se ve škole nachází.⁴³

3.8 Kontrola a plány

Jak už jsem zmínila, každé dítě si ve většině případů pracuje na své práci samostatně. I přes to je ve třídě ticho a klid. Pokud žák svou práci dodělá, tak v mnoha případech i kontrola daného úkolu probíhá samostatně (ve třídě jsou materiály, které slouží ke kontrole a dítěti je umožněno je ke kontrole použít). Za učitelem dojdou vždy, když jim něco není jasné nebo něčemu nerozumí.

V Montessori třídách neexistuje obvyklé zkoušení, na které jsme zvyklí z klasických tříd. Žádné písemné testy nebo ústní zkoušení, pomocí kterého by byly žákům udělovány hodnotící známky. Kontrola dětí probíhá způsobem, při kterém učitel klade otázky tak, aby zjistil, zda dítě dané látce opravdu rozumí a může pokračovat dál v osvojování si další činnosti. Při kontrole má učitel k ruce vytištěný přehled látky, kterou

⁴³Tamtéž, osobní rozhovor, 4. 12. 2018.

by měl žák zvládnout za určitou dobu. Pokud dítě látce rozumí a není nic, na čem by mělo zpracovat, pedagog si na přehledovém papíru označí aktivitu za splněnou.

Do tohoto přehledu je zapsán den, kdy u žáka proběhla kontrola. Po kontrole se učitel s žákem domluví na další práci, kterou bude vykonávat. Pokud učitel není spokojen s výsledkem, odkáže dítě na podrobnější zopakování látky a konkrétní problém, se kterým není učitel úplně spokojen. Další možností je, že ukáže dítěti učební pomůcku, která se hodí k probírané látce a se kterou žák ještě nepracoval.

V Montessori vzdělávacím systému existuje také tzv. sezení s učitelem, kde žák společně s pedagogem probírá, jakou aktivitu ještě nemá zvládnutou, co je ještě potřeba do daného data stihnout udělat. Společně pak dále probírají, co žák dokázal udělat za danou dobu, na čem právě teď pracuje, jak dlouho danou činnost ještě bude dělat apod. Učitel i žák si píší hodnocení jednotlivých úkolů a společně vytvoří plán práce, kterým se bude žák dále zaobírat.

V tomto plánu je napsáno, jaká činnost a do kdy by měla být hotová. Učitel se také ptá dítěte, jestli je něco, co vyžaduje objasnění, jestli je nějaká činnost, kterou potřebuje zopakovat, procvičit nebo s ní pomoc. Dále jsou žákovi kladeny otázky zjišťující, jaký pokrok žák od minulého sezení udělal, a zda ho zaujala nějaká činnost, kterou by se chtěl zabývat, ale tato činnost není v plánu.

Toto sezení probíhá cca dvakrát do roka. Pokud je ale potřeba, sezení může být konáno i častěji, když to dítě potřebuje. Po prvním sezení učitele a dítěte je pořádáno druhé, podobné sezení, u kterého už jsou ale přítomni i rodiče dítěte, a konzultace probíhá i s nimi. Rodiče tedy vědí, na čem bude dítě za dané období pracovat a mohou tak na jeho činnost dohlížet. Pokud nastane nějaký problém ve výuce, učitel společně s dítětem řeší, co by vzniklý problém pomohlo odstranit, společnými silami dojdou k nějakému řešení. S rodiči se poté mimo jiné probírá i zájem dítěte o učení. Největší zodpovědnost za své vzdělání má v tomto systému dítě.⁴⁴

⁴⁴ŽÁKOVÁ, Marcela. Osobní rozhovor se zakladatelkou Montessori tříd v Pardubicích. Pardubice, 5. 12. 2018.

3.9 Další cesta ve vzdělání dětí z Montessori tříd

Děti z Montessori tříd na ZŠ Polabiny 1 mají možnost studovat v těchto třídách jen do pátého ročníku prvního stupně základní školy. Pokračování vzdělávání se stejnými principy vyučování žákům z těchto tříd v Pardubicích nabízeno bohužel není. Nejčastěji žáci z Montessori pokračují ve svém studiu na ZŠ Polabiny 1, kde jsou zařazeni do klasické třídy. Druhou nejčastější variantou, kterou volí je pokračování vzdělávání na gymnáziích. Další možností žáků se stává najít si školu, která je poblíž místa jejich bydliště.

Do Montessori tříd se bývalí žáci rádi vracejí. Jedním z důvodů je, že zde panuje příjemná a přátelská atmosféra. Na roky strávené zde žáci rádi vzpomínají. Přejít na druhý stupeň základní školy pro ně není ničím složitým. Zvyknout si na klasický systém vzdělávání pro žáky z těchto tříd není těžké. Většina z nich je ve vzdělávání napřed, takže probíranou látku už znají.

Při pokračování na jiných školách je pro ně styl, jakým získávají informace, mnohem jednodušší než ten, na který byli doposud zvyklí. Látka, kterou se musí zvládnout naučit je jim zcela předávána a dala by se říci „servírována“ přímo pod nos. V Montessori třídě byli navyklí, že si na nové informace musí přijít pomocí svého vlastního snažení a úsilí. Jestliže vznikl nějaký problém, museli vymyslet, jakým způsobem ho nejlépe vyřešit. V klasickém školském vzdělávání za ně problém ve většině případů řeší někdo jiný.⁴⁵

⁴⁵ŽÁKOVÁ, Marcela. Osobní rozhovor se zakladatelkou Montessori tříd v Pardubicích. Pardubice, 4. 12. 2018.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Cíl praktické části

Praktická část bakalářské práce s názvem „Analýza motivace rodičů pro zařazení dítěte do Montessori třídy“ je zaměřena na rodiče dětí, které umístili minimálně jedno své dítě do Montessori tříd, které jsou součástí ZŠ Polabiny 1 v Pardubicích.

Cílem praktické části bakalářské práce je analyzovat motivaci rodičů dětí z Montessori tříd, která je vedla k tomu, aby své dítě nechali vzdělávat právě zde. Zjistit, hlavní příčinu toho, proč se rodiče rozhodli dát dítě do alternativního vzdělávacího systému. Do systému, který je v mnoha věcech jiný než systém „klasický“, na který je zvyklá, a prošla si jím, většina populace v České republice. Dalším cílem bylo zjistit, na kolik tento systém dokáže děti ovlivnit v jejich budoucím životě.

Základem praktické části bakalářské práce je realizace vlastního výzkumu. Výzkum byl realizován pomocí dotazníků, které jsem vytvořila za účelem analyzovat motivaci rodičů v rozhodnutí, jaká škola bude pro jejich dítě tou pravou. Průzkum, byl prováděn mezi rodiči dětí ze všech Montessori tříd, které jsou součástí ZŠ Polabiny 1.

4.2 Formulace výzkumného problému

Rodiče v dnešní době kladou čím dál větší důraz na výběr školy pro své děti. Zároveň se také objevuje kritika tradičního systému vzdělávání. Právě tento fakt může být jednou z příčin, které vedou k tomu, že rodiče dětí, které mají nastoupit do školy, začínají přemýšlet o alternativním způsobu výuky.

Výzkumný problém, který jsem si stanovila, mě zajímal z více důvodů. Nejvíce jsem měla v hlavě otázky: „Co vede v dnešní době rodiče k tomu, aby své dítě dali do Montessori zařízení?“, „Jak se o tomto způsobu výuky dozvěděli?“ a „Jsou s tímto stylem výuky spokojeni i po osobní zkušenosti?“

4.3 Metoda sběru dat

V praktické části využívám kvantitativní dotazníkovou metodu prostřednictvím vlastnoručně sestaveného dotazníku (viz. příloha). Dotazníky byly v tištěné podobě rozdány dětem z Montessori tříd na ZŠ Polabiny 1 v Pardubicích, které je poté předaly svým rodičům. Na vyplnění dotazníků měli rodiče zhruba 14 dní. Po této době jsem si do školy pro vyplněné dotazníky došla a začala vyhodnocovat sebraná data.

Dotazníky jsou koncipovány tak, aby co možná nejlépe zjistily, co vedlo rodiče dětí z Montessori dát své dítě právě na školu s tímto systémem výuky. Rozdáno jich bylo celkem 60 kusů, z kterýchž se vrátilo 47. Byla jsem mile překvapená z tohoto čísla. Návratnost dotazníků mě překvapila, čekala jsem, že tak vysokého čísla se nedočkám. Obzvlášť, když dotazníky byly rozdány dětem, které jsem poprosila, aby je předaly svým rodičům a následně přinesly zpátky do školy, kde je pro mne uschovaly paní učitelky. Spolupráce s kantory v této škole byla velice příjemná. Oceňuji jejich ochotu a pomoc při realizaci výzkumu potřebného k dokončení mé bakalářské práce.

Stanovila jsem si pět hypotéz, poté provedla sběr dat a následná data jsem analyzovala a porovnávala s hypotézami. V dotazníku bylo celkem 28 otázek, které zjišťovaly názory rodičů. Dotazníky se skládají z otázek otevřených, ve kterých může rodič dítěte vyjádřit svůj vlastní názor na danou otázku. Uzavřené, které zjišťovaly například to, zda rodiče kromě Montessori stylu výuky znají i jiné alternativní školy nebo zda by doporučili danou školu ostatním rodičům. Dalšími využitými otázky byly otázky polozavřené, kde měli respondenti možnost doplnit kromě nabídnutých odpovědí i svou vlastní. A posledním typem otázek, byly otázky škálovací, kde rodiče vyjádřili vztah k dotazovanému tématu.

4.4 Popis zkoumaného vzorku

Základní vzorek pro praktickou část bakalářské práce tvořili respondenti. Výběr respondentů byl záměrný. Souborem respondentů pro výzkumné šetření byli rodiče dětí z Montessori tříd na ZŠ Polabiny 1. Bylo usilováno o co největší souměrnost mezi počtem ženských a mužských respondentů, což se ale nakonec moc nedařilo. Dotazníky vyplňovaly s velkou převahou nad muži ženy. Cílem bylo získat minimálně 45 odpovědí,

což se povedlo bez větších problémů. Všechny dotazníky byly rozdány v Montessori třídách na ZŠ Polabiny 1. Výsledným číslem je 47 sebraných dotazníků, z nichž se do výsledného výzkumu dostaly všechny.

4.4.1 Popis průzkumu

Realizace průzkumu praktické části bakalářské práce jsem prováděla osobně. Průzkum probíhal za spolupráce pedagogů z Montessori tříd na ZŠ Polabiny 1 v Pardubicích. Dotazníky byly rozdány dětem, navštěvující právě tyto třídy. Dětem jsem vysvětlila situaci a také jsem jim vysvětlila, proč jsem se obrátila právě na ně a s čím bych od nich potřebovala pomoc. Poprosila je, zda by byly ochotné dotazníky předat svým rodičům a požádat je o jejich vyplnění, a tím mi pomoci při realizaci praktické části bakalářské práce. Reakce dětí byla velice pozitivní, byly rády, že se mohou zapojit do takové akce jako je pomoc při realizaci výzkumu bakalářské práce.

Respondenti – tedy rodiče dětí navštěvujících Montessori třídy na ZŠ Polabiny 1. Vyplnili dotazníky dle zadaných kritérií. Vyplněné dotazníky znovu předaly svým dětem, které je odnesly zpátky do školy, kde je shromažďovaly ve třídě paní učitelky Mgr. Marcely Žákové.

Dotazníky jsem dětem rozdala dne 15. 1. 2019. O dva týdny později tedy 29. 1. 2019 jsme si je vyzvedla a začala dotazníky zpracovávat a vyhodnocovat. Celková návratnost dotazníků byla cca 77%. Přístup respondentů k vyplňování lze tedy hodnotit jako kladný, samotné kantory školy vysoká návratnost překvapila.

Takto vysoká návratnost byla způsobena přístupem učitelů na škole, kteří dohlíželi na to, aby se dotazníky vrátily. Žákům učitelé ještě více dopodrobna vysvětlili situaci a důvod, proč je jejich pomoc pro mne tak důležitá. Jejich ochota s výzkumem pomoci byla velká a oceňuji jejich kladný přístup k realizaci tohoto výzkumu. Velikou roli v návratnosti hrála také osobní návštěva ve škole, nezprostředkované rozdání dotazníků a osobní žádost o jejich vyplnění.

4.5 Stanovení výzkumných hypotéz a proměnných

Hypotéza 1:

Rodiče, kteří přemýšleli o zařazení dítěte do jiné z alternativních škol, jsou toho názoru, že povědomí o Montessori systému výuky, je poměrně velké.

H0: Rodiče, přemýšlející o zařazení do jiné z alternativních škol, si myslí, že povědomí o Montessori výuce je poměrně velké.

H1: Rodiče, přemýšlející o zařazení do jiné z alternativních škol, si nemyslí, že povědomí o Montessori výuce je poměrně velké.

Hypotéza 2:

Rodiče, kteří dali všechny své děti do Montessori třídy, jsou spíše toho názoru, že žáci v klasické škole probírané látce kolikrát nerozumí.

H0: Rozhodnutí rodičů, dát všechny své děti do Montessori třídy nesouvisí s tím, že děti na klasických školách probírané látce kolikrát nerozumí.

H1: Rozhodnutí rodičů, dát všechny své děti do Montessori třídy souvisí s tím, že děti na klasických školách probírané látce kolikrát nerozumí.

Hypotéza 3:

Rodiče, kteří více souhlasí se slovním hodnocením ve škole, vidí výhodu v tom, že žáci na základě toho vědí, kde mají nedostatky.

H0: Slovní hodnocení nemá vliv na to, zda žáci vědí, kde jsou jejich nedostatky.

H1: Slovní hodnocení má vliv na to, zda žáci vědí, kde jsou jejich nedostatky.

Hypotéza 4:

Rodiče, kteří se dozvěděli o Montessori systému vzdělávání v rámci svého vzdělávání se setkali i s jinými alternativními školami.

H0: Informovanost o Montessori školách není závislá na zdroji původních informací.

H1: Informovanost o Montessori školách je závislá na zdroji původních informací.

4.6 Předvýzkum

Před samotným výzkumem, tedy před tím než jsem rozdala vytvořené dotazníky v Montessori třídách, jsem dotazníky konzultovala s několika lidmi, abych se ujistila, zda jsou otázky správně položené a dobře formulované. Cílem bylo samozřejmě omezit případné nedorozumění mezi mnou a respondenty. Díky vykonanému předvýzkumu dotazníky prošly menšími úpravami a až poté byly rozdány v Montessori třídách na ZŠ Polabiny 1.

4.7 Výsledky dotazníkového šetření a jejich interpretace

Sběr dat

Dotazníkové šetření probíhalo, jak už jsem zmínila, v Montessori třídách na ZŠ Polabiny 1 v Pardubicích. Šetření se zúčastnilo celkem 47 respondentů. Dotazník obsahuje 28 otázek a bylo rozdáno celkově 60 dotazníků. Jejich návratnost činí přibližně 77%. Jelikož návratnost dotazníků byla poměrně vysoká, rozhodla jsem se, že svůj výzkum vztáhnou pouze na zmiňovanou základní školu a jinde už své dotazníky rozdávat nebudu.

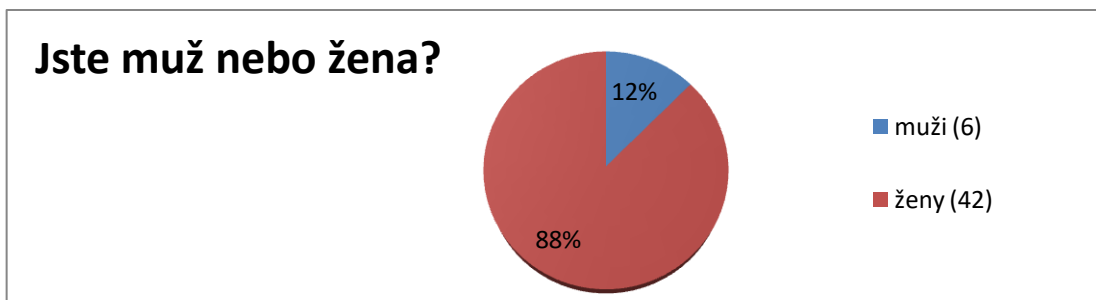
4.7.1 Vyhodnocení otázek dotazníku

Otázka č. 1

Zakroužkujte: muž žena

Tato otázka zkoumala pohlaví dotazovaných respondentů. Z vyplněných 47 dotazníků bylo 6 vyplněných muži a 42 ženami (jeden dotazník vyplňovali oba rodiče společně). Při výzkumu se tedy příliš nepodařilo získat genderovou vyváženost, jak bylo původně zamýšleno. Vyplňování dotazníku se chopily ve většině případu maminky dětí z Montessori tříd.

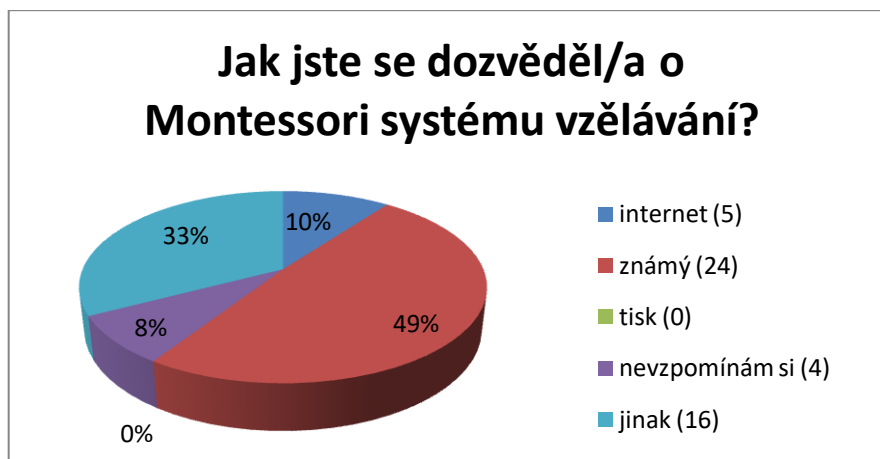
Graf č. 1 – Pohlaví tázaných respondentů

Otázka č. 2

Jak jste se dozvěděl/a o Montessori systému vzdělávání?

Graf č. 2 – Původ zdroje informací o Montessori systému vzdělávání

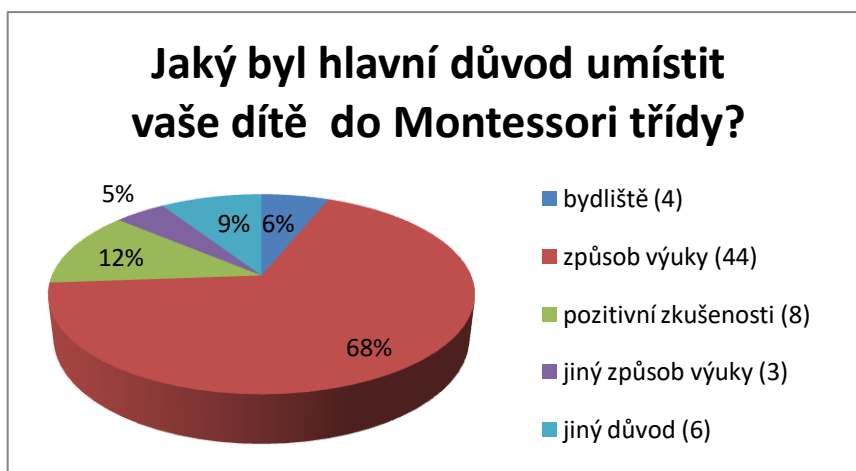

Z grafu č. 2 je zřejmé, že většina rodičů se dozvěděla o alternativním, konkrétně o Montessori systému vzdělávání díky svým známým. Druhou nejčastěji volenou položkou byla varianta „jinak“, kam měli rodiče možnost napsat variantu, která v možnostech nabízena nebyla. V této kolonce se nejčastěji objevila možnost „studium“, kterou zvolilo deset respondentů. Dále se objevily odpovědi: při výběru vhodné školy pro dítě, z navštěvovaných kurzů a z mateřských center. Ani jeden z respondentů nezaškrtl možnost „z tisku (noviny, brožury, časopisy, letáčky, apod.)“.

Otázka č. 3

Jaký byl hlavní důvod umístit Vaše dítě do Montessori třídy?

Graf č. 3 – Důvod umístění dítěte do Montessori třídy

Z dalšího grafu je patrné, že téměř polovina respondentů na otázku „Jaký byl hlavní důvod umístit Vaše dítě do Montessori třídy“ zvolila mimo jiné možnost „způsob výuky“. U respondentů, kteří zvolili jako svou odpověď „jiný důvod“ se objevily možnosti – návaznost na MŠ, známé prostředí a spolužáci (rodiče dětí, kteří navštěvovali už MŠ s Montessori přístupem). Dalšími zvolenými možnostmi bylo - styl výuky na škole, vhodný pro konkrétní dítě, věkově smíšené třídy, základní principy Montessori systému a jeho filosofie, nechť dá své dítě do klasického systému vzdělávání. Díky tomuto grafu je také vidět, že jen v málo případech rodiče dětí koukali na to, jak daleko od jejich bydliště se škola, do které bude jejich dítě docházet, nachází.

Otázka č. 4

Splnila škola Vaše předchozí očekávání?

Graf č. 4 – Očekávání od školy

Díky odpovědím respondentů u této otázky, můžeme z grafu vidět, že ani jeden rodič nevolil odpověď „ne“. Opačnou odpověď pak zvolilo více než 80% rodičů. V následující otázce v dotazníku, měli rodiče, kteří zaškrtnli možnost „částečně“ nebo „ne“, napsat důvod jejich nespokojenosti. Zde byly nejčastěji zastoupeny odpovědi, které říkaly, že rodiče postrádají lepší organizaci výuky, organizaci společných aktivit a také nesouhlas s používanými pracovními sešity. V dalších odpovědích se objevil i fakt, že rodičům chybí větší interakce učitelů s rodiči, velký přenos zodpovědnosti na dítě a tím pádem i nutná spoluúčast rodičů v procesu jeho učení. Jiní rodiče zas očekávali více svobody a více praktické výuky, oproti tomu ale méně úkolů.

Otázka č. 7

Přemýšleli jste o zařazení Vašeho dítěte do jiné z alternativních škol?

U této otázky volilo 40 respondentů tedy 85% odpověď „ne“. Zbývajících 7 respondentů zaškrtno odpověď „ano“. Na otázku, o které konkrétní alternativní škole přemýšleli, se nejčastěji objevovala odpověď „Waldorfská“.

Otázka č. 8

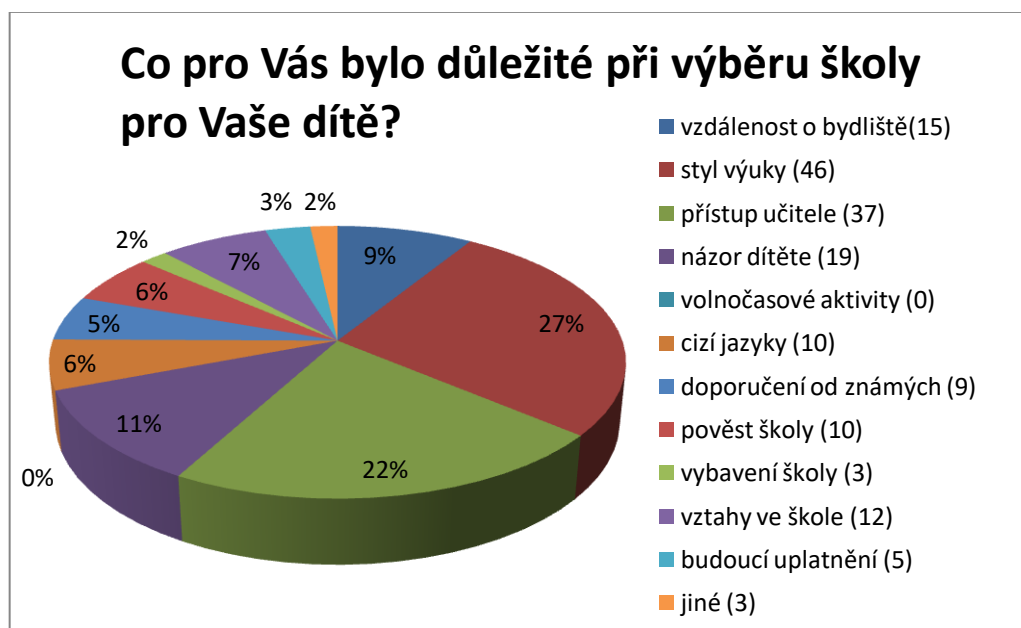
Co bylo hlavním důvodem dát dítě právě do Montessori školy?

Otázka číslo 8 byla otevřená, zde se mohli rodiče rozepsat a napsat důvody, které vedly k tomu, že umístili své dítě právě do Montessori. Většina rodičů napsala, že jejich předchozí zkušenost (z mateřské školy) s Montessori systémem byla velice pozitivní, tudíž chtěli, aby jejich dítě pokračovalo tímto směrem. Velkou roli hrál známý a dobře fungující kolektiv a přístup učitelů. Častou odpovědí bylo také oblíbenost a blízkost myšlenek a principů Montessori a důraz na samostatnost dítěte.

Otázka č. 9

Co pro Vás bylo důležité při výběru školy pro Vaše dítě? (možno zaškrtnout více odpovědí)

Graf č. 5 – Důležité aspekty při výběru školy

Z těchto odpovědí je viditelné, že při výběru školy byl pro rodiče nejdůležitější styl výuky a přístup učitelů, což jsem před začátkem výzkumu předpokládala. Ukázalo se, že důležitým faktorem při výběru školy se stal i názor dítěte a vzdálenost školy od místa bydliště. Do odpovědí „jiné“ se dostaly ještě tři jiné možnosti. Zde respondenti napsali, že pro ně, byl při výběru školy pro jejich dítě důležitý Montessori systém vzdělávání, rozvoj dítěte a styl výuky přesně se hodící k osobě dítěte.

Otázka č. 10

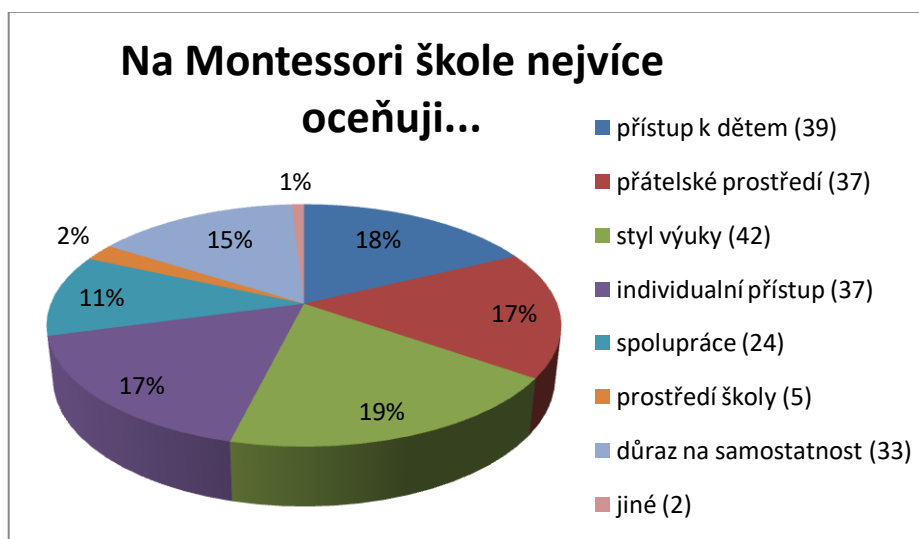
Vzdělávají/vzdělávaly se všechny Vaše děti v Montessori škole?

Zde rodiče mohli volit ze čtyř možností a to sice z „ano“, „chtěla bych, aby ano“, „mám jen jedno dítě“ a „ne“. Přes polovinu respondentů (57%) zvolilo, že všechny jejich děti se vzdělávají nebo vzdělávaly na Montessori škole. 28% rodičů zaškrtnulo možnost, že by chtěli, aby tomu tak bylo. 9% napsalo, že mají jen jedno dítě a zbývajících 6% uvedlo, že všechny jejich děti se na Montessori škole nevzdělávaly. Jako důvod uvedli nevědomost a neexistence Montessori školy v době, kdy mělo dítě nastoupit na základní školu. V jednom dotazníku se objevila odpověď, co vedlo rodiče k tomu, aby své druhé dítě zařadili do Montessori systému vzdělávání. Tím důvodem byly předchozí špatné zkušenosti ze základní školy prvního dítěte.

Otázka č. 12

Na Montessori škole nejvíce oceňuji... (možnost výběru více možností)

Graf č. 6 - Nejvíce oceňuji

Z tohoto grafu je patrné, že rodiče dětí z Montessori tříd na ZŠ Polabiny 1 na škole nejvíce oceňují přístup k dětem, přátelské prostředí, které zde panuje a styl výuky. Nemalé zastoupení mezi odpověďmi má také veškerá spolupráce mezi učiteli, rodiči a dětmi, která na škole funguje. V možnosti „jiné“, kterou zvolili dva respondenti, se objevila odpověď kolektiv a přirozený inkluzivní přístup, slovní hodnocení všech žáků.

Otázka č. 14

Jakým způsobem bude podle Vás probíhat přestup dítěte do klasické školy?

Graf č. 7 – Přestup dítěte na jinou školu

U otázky, která zjišťovala, jakým způsobem vidí rodiče dětí jejich přestup z Montessori školy do školy klasické, byly odpovědi rozloženy, do všech třech možností přibližně, ve stejném rozložení. Přestože odpovědi byly hodně vyrovnané, 33% rodičů si myslí, že přestup jejich dítěte bude probíhat bez problémů. Nejvíce respondentů zvolilo možnost, že přestup bude probíhat s menšími problémy. Nejmenší zastoupení měla varianta, že přestup pro dítě nebude jednoduchým.

Otázka č. 15

Jaké je podle Vás povědomí o Montessori systému výuky ve společnosti?

U otázky č. 15 byly na výběr čtyři možnosti „není“, „spíše není“, „spíše je“ a „je“. Většina rodičů, a to sice 42, tedy 89%, se shodla na tom, že povědomí o Montessori ve společnosti spíše není. Čtyři respondenti zvolili možnost „spíše je“ a pouze jediný rodič zaškrtnul možnost „není“

Otázka č. 16

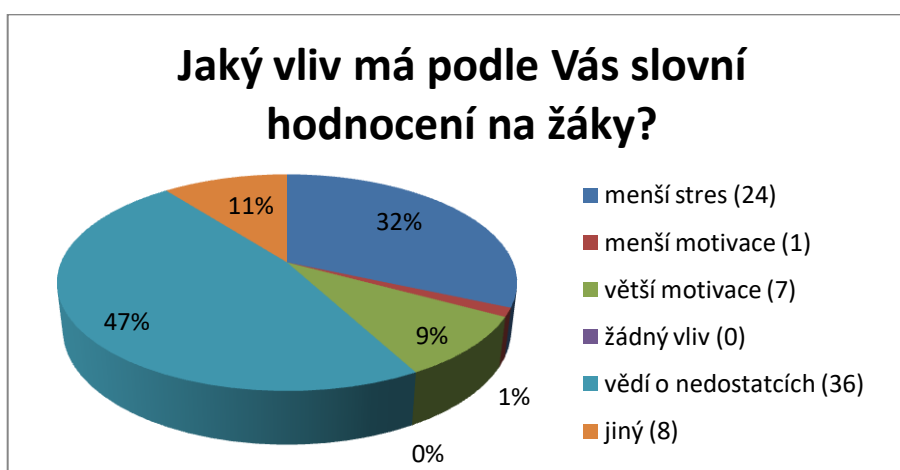
Co si myslíte o slovním hodnocení žáků?

Odpovědi u této otázky byly také poměrně jednotné. 42 respondentů zvolilo možnost „souhlasím“. Zbytek respondentů, tedy 5, zaškrtnulo možnost „spíše souhlasím“. Díky této otázce můžeme předpokládat, že rodiče dětí jsou se slovním hodnocením spokojeni a vyhovuje jim více, než hodnocení pomocí známek, které probíhá na klasických školách.

Otázka č. 18

Jaký vliv má podle Vás na žáky slovní hodnocení?

Graf č. 8 – Vliv slovního hodnocení

Více než polovina respondentů, konkrétně 36, zvolilo možnost, že slovní hodnocení je pro žáky pozitivním v tom, že díky němu vědí, kde jsou jejich nedostatky, slabiny. Co by měli zlepšit a na čem zapracovat. Z grafu je také vidět, že podle rodičů dětí, děti prodělávají díky slovnímu hodnocení menší stres (nedochází k tak markantnímu porovnávání jako tomu je u hodnocení pomocí známkování). 7 rodičů si dokonce myslí, že slovní hodnocení žáky více motivuje, pouze v jednom jediném případě se objevila možnost, že by tomu bylo naopak. Možnost, že by slovní hodnocení nemělo žádný vliv na žáky, nezvolil ani jeden z dotazovaných rodičů. V možnosti „jiné“ se objevila jak hodnocení kladná, tak ale záporná. Mezi záporná vyhodnocení patří, že malým dětem slovní hodnocení nic neříká, přidává práci učitelům, vede k velké zodpovědnosti dítěte, žák se nemá za co schovat a odpovídá za svůj výkon. Mezi pozitivní jevy rodiče řadili lepší

hodnocení žáka, mezi dětmi nedochází k porovnávání a soupeření mezi spolužáky, neučí se kvůli známce, ale kvůli sobě.

Otázka č. 19

Myslíte si, že učitel ztrácí díky svému přátelskému vztahu k dítěti svou autoritu?

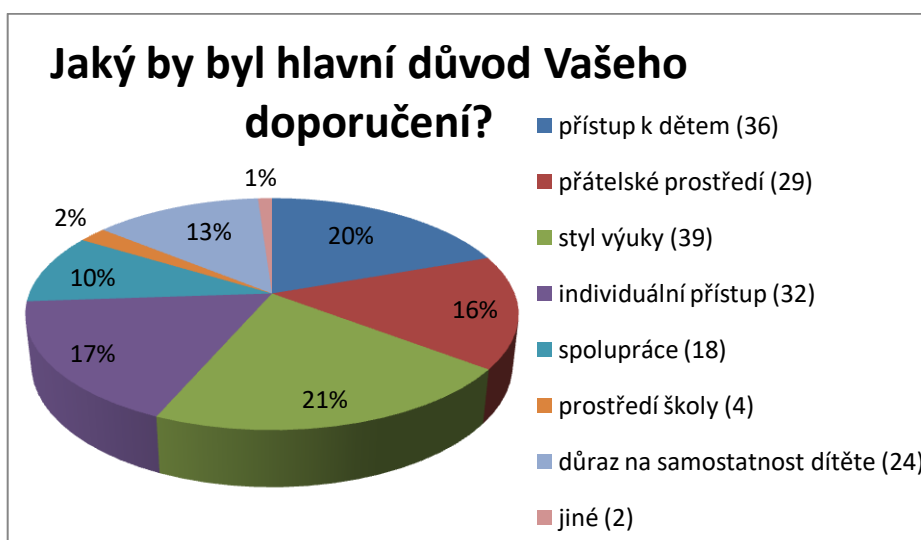
Tato otázka zjišťovala, zda podle rodičů ztrácí učitel díky svému partnerskému vztahu k žákovi svou autoritu, která je potřeba při jeho vedení a při žakově vzdělávání. Zde se respondenti až na jednu výjimku shodli na tom, že i v již zmiňovaném vztahu učitel autoritu neztrácí. Pouze jeden z respondentů zvolil možnost „nemohu posoudit“.

Otázka č. 22

Jaký by byl hlavní důvod Vašeho doporučení?

V předchozí otázce, tedy v otázce číslo 21 jsem se doptávala respondentů, zda by doporučili školu, která se řídí Montessori i ostatním rodičům. U této otázky všichni zúčastnění dali možnost „ano“. V následujícím grafu si můžeme prohlédnout, jaký by byl hlavní důvod jejich doporučení.

Graf č. 9 – Důvody doporučení Montessori ostatním rodičům

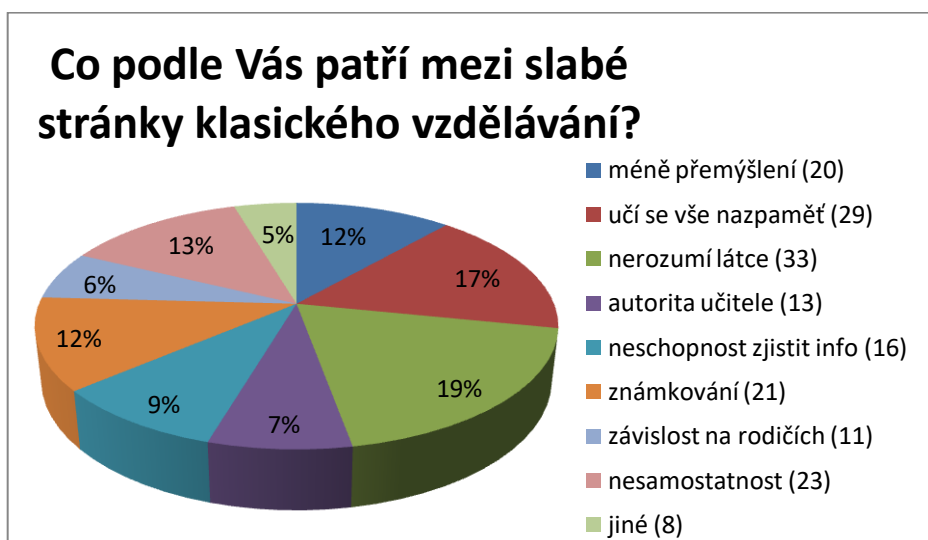
Mezi hlavní důvody doporučení Montessori školy dalším rodičům respondenti zvolili přístup k dětem, styl výuky a individuální přístup k dítěti. Velké zastoupení v odpovědích na danou otázku mělo i přátelské prostředí a důraz na samostatnost dítěte. Kladně rodiče hodnotili i veškerou spolupráci mezi dětmi, učiteli a rodiči. Do možnosti „jiné“, kterou zvolili dva respondenti, napsali jako hlavní důvod doporučení rozvoj

schopností dítěte a věkově rozrůzněné třídy. Nejméně volenou položkou bylo „prostředí školy“.

Otázka č. 23

Co podle Vás patří mezi slabé stránky klasického vzdělávání?

Graf č. 10 – Slabé stránky klasického vzdělávání

Z odpovědí u této otázky můžeme vyčíst, že rodiče dětí z Montessori považují největší slabinu klasického vzdělávání v tom, že děti v daném systému kolikrát nerozumí probírané látce a tím pádem se učí vše nazpaměť. To vše jen proto, aby nedostali špatnou známku. Fakt, že se učí probíranou látku nazpaměť, také vede k tomu, že žáci o látce méně přemýšlí, ke svému učení to totiž ani nepotřebují. Látku se naučí nazpaměť. Jako další negativum v klasickém vzdělávání respondenti vidí v hodnocení pomocí známek a nesamostatnosti dětí. Poměrně velké procento rodičů zaškrtnulo i možnost, že děti, které prochází klasickým systémem vzdělávání, nejsou schopny si samy zjistit potřebné informace. Do poslední kolonky u otázky č. 23 rodiče psali, že klasický systém vzdělávání nezohledňuje moderní dobu, věk a talent dítěte, chová nedůvěru k dětem a že zde panuje malá možnost individuálního přístupu. Dříve zmiňovaný systém podle dotazovaných hodnotí to, co děti neumí, místo toho, co umí, neumožňuje vést diskuzi a uznat jiný názor, což také může vést k demotivaci žáků.

Otázka č. 24

Pokud byste měl/a možnost znovu rozhodnout o umístění Vašeho dítěte na ZŠ, byla by vaše volba stejná?

Díky této otázce můžeme vidět, že rodiče jsou s výběrem, který učinili, spokojeni a ve většině případů by ho neměnili. 96% rodičů řeklo, že by se rozhodlo stejně. Zbývá 4% zaškrtnla možnost „nemohu říci“. Z těchto odpovědí se dá usoudit, že až na malé drobnosti, jsou rodiče celkově se školou a stylem výuky spokojeni a svého rozhodnutí nelitují.

Otázka č. 27

Změnil/a byste něco na spolupráci rodič x učitel?

U otázky č. 27 zodpovědělo 9 respondentů, že by nějaké změny na spolupráci mezi rodiči a učiteli udělalo. Konkrétně to byly převážně změny týkající se komunikace. Do otázky následující, tedy č. 28 „Pokud ano, co by to bylo?“, psali rodiče větší komunikace např. přes e-mail, rodičům také chybí více zpětné vazby a konzultací s pedagogy. Rodičům také chybí častější předávání informací ze strany učitele a pojmenování nedostatků ve vzdělání jejich dítěte. Někteří z respondentů uvedlo, že hodně záleží na přístupu jednotlivých učitelů.

4.7.2 Verifikace hypotéz

Hypotéza 1:

Rodiče, kteří přemýšleli o zařazení dítěte do jiné z alternativních škol, jsou spíše toho názoru, že povědomí o Montessori systému výuky, je poměrně velké.

Chí – kvadrát test

$\alpha = 0,05$

H0: Rodiče, přemýšlející o zařazení do jiné z alternativních škol, si myslí, že povědomí o Montessori výuce není moc velké.

H1: Rodiče, přemýšlející o zařazení do jiné z alternativních škol, si nemyslí, že povědomí o Montessori výuce je poměrně velké.

Empirické četnosti

Přemýšlení o zařazení		Povědomí o Montessori			
		Spíše není	Spíše je	Není	Celkem
Ano	Počet	7	0	0	7
	%	14,89%	0%	0%	14,89%
Ne	Počet	35	4	1	40
	%	74,47%	8,51%	2,13%	85,11%
Celkový počet		42	4	1	47
		89,36%	8,51%	2,13%	100%

Teoretické četnosti

Přemýšlení o zařazení	Povědomí o Montessori		
	Spíše není	Spíše je	Není
Ano	6,26	0,6	0,15
Ne	35,74	3,4	0,85

Yatesova korekce χ^2 -test nezávislosti

$$TK = \sum_{i=1}^k \frac{(|O_i - E_i| - 0,5)^2}{E_i} = 0,3802 \quad KH = 7,81$$

$TK < KH \rightarrow H1$ zamítnuto; $H0$ přijato

Hypotéza H1 byla zamítnuta.

Hypotéza 2:

Rodiče, kteří dali všechny své děti do Montessori třídy, jsou spíše toho názoru, že žáci v klasické škole probírané látce kolikrát nerozumí.

Chí – kvadrát test

$\alpha = 0,05$

H0: Rozhodnutí rodičů, dát všechny své děti do Montessori třídy nesouvisí s tím, že děti na klasických školách probírané látce kolikrát nerozumí.

H1: Rozhodnutí rodičů, dát všechny své děti do Montessori třídy souvisí s tím, že děti na klasických školách probírané látce kolikrát nerozumí.

Empirické četnosti

Počet dětí		Dané látce nerozumí	Ostatní možnosti	Celkem
Ano + jedno	Počet	22	9	31
	%	46,81%	19,14%	65,96
Chtěla bych + ne	Počet	12	4	16
	%	25,53%	8,51%	34,04%
Celkový počet		34	13	47
		72,34%	27,66%	100,00%

Teoretické četnosti

Počet dětí	Nerozumí	Ostatní možnosti
Ano + jedno	22,43	8,57
Chtěla bych + ne	11,57	4,42

Yatesova korekce χ^2 -test nezávislosti

$$TK = \sum_{i=1}^k \frac{(|O_i - E_i| - 0,5)^2}{E_i} = 0,00013 \quad KH = 3,84$$

$TK < KH \rightarrow H1$ zamítnuto; $H0$ přijato

Hypotéza H1 byla zamítnuta.

Hypotéza 3:

Rodiče, kteří více souhlasí se slovním hodnocením ve škole, vidí výhodu v tom, že žáci na základě toho vědí, kde mají nedostatky.

Chí – kvadrát test

$\alpha = 0,05$

H0: Slovní hodnocení nemá vliv na to, zda žáci vědí, kde jsou jejich nedostatky.

H1: Slovní hodnocení má vliv na to, zda žáci vědí, kde jsou jejich nedostatky.

Empirické četnosti

Slovní hodnocení		Vědí o nedostacích	Ostatní možnosti	Celkem
Souhlasí	Počet	32	10	42
	%	68,09%	21,28%	89,36%
Spíše souhlasí	Počet	3	2	5
	%	6,38%	4,26%	10,64%
Celkový počet		34	13	47
		74,47%	25,54%	100%

Teoretické četnosti

Slovní hodnocení	Vědí o nedostacích	Ostatní možnosti
Souhlasí	31,28	10,72
Spíše souhlasí	3,72	1,28

Yatesova korekce χ^2 -test nezávislosti

$$TK = \sum_{i=1}^k \frac{(|O_i - E_i| - 0,5)^2}{E_i} = 0,058 \quad KH = 3,84$$

$TK < KH \rightarrow H1$ zamítnuto; $H0$ přijato

Hypotéza H1 byla zamítnuta.

Hypotéza 4:

Rodiče, kteří se dozvěděli o Montessori systému vzdělávání v rámci svého vzdělávání, se setkali i s jinými alternativními školami.

Chí – kvadrát test

$\alpha = 0,05$

H0: Informovanost o Montessori školách není závislá na zdroji původních informací.

H1: Informovanost o Montessori školách je závislá na zdroji původních informací.

Empirické četnosti

Jiné alternativní školy		Informace o Montessori		
		Studium	Ostatní možnosti	Celkem
Ano	Počet	16	14	30
	%	34,04%	29,79%	63,83%
Ne	Počet	1	16	17
	%	2,13%	34,04%	36,17%
Celkový počet		17	30	47
		36,17%	68,83%	100%

Teoretické četnosti

Jiné alternativní školy	Studium	Ostatní možnosti
Ano	10,85	19,15
Ne	6,15	10,85

Yatesova korekce χ^2 -test nezávislosti

$$TK = \sum_{i=1}^k \frac{(|O_i - E_i| - 0,5)^2}{E_i} = 10,57 \quad KH = 3,84$$

$TK > KH \rightarrow H1$ přijata; $H0$ zamítnuta

Hypotéza H1 byla zamítnuta.

4.7.3 Závěr výzkumu

Závěr výzkumu přinesl zajímavé výsledky. Jeho vyhodnocování nebylo jednoduché. Respondentů nebylo příliš a u většiny otázek rodiče zaškrtovali více možných odpovědí. Na druhou stranu, pozitivem prováděného výzkumu je fakt, že z něj nemusel být ani jeden dotazník vyřazen kvůli chybnému vyplnění.

H1: dle výsledků, které vyšly, tuto hypotézu nepřijímám. Hypotéza vycházela z předpokladu, že rodiče, kteří přemýšleli o zařazení dítěte do jiné z alternativních škol, jsou spíše toho názoru, že povědomí o Montessori systému výuky, je poměrně velké. Celkem 42 rodičů uvedlo, že povědomí o Montessori spíše není. 4 respondenti uvedli, že povědomí spíše je a pouze jeden zvolil možnost „ne“. Díky ověření výsledku jsem přišla na to, že tato hypotéza musí být **zamítnuta**.

H2: z výzkumu vyplývá, že rodiče, kteří dali všechny své děti do Montessori třídy, spíše nejsou toho názoru, že žáci v klasické škole probírané látce kolikrát nerozumí. Při zpracovávání hypotézy jsem vycházela z domněnky, že za hlavní nevýhodu klasického vzdělávání rodiče dětí z Montessori považují to, že děti z klasických škol probírané látce kolikrát nerozumí. Ukázalo se, že tato domněnka mezi negativní stránky „normálního“ vzdělávání opravdu patří, ale rodiče to nepovažují za hlavní příčinu. Na základě výsledků z chí - kvadrát testu, se tato hypotéza nepotvrdila a byla **zamítnuta**.

H3: z výsledků vyplývá, že rodiče, kteří více souhlasí se slovním hodnocením ve škole, spíše nevidí výhodu v tom, že žáci na základě toho vědí, kde mají nedostatky. I u této hypotézy se ukázalo, že dle názorů rodičů, kteří spíše souhlasí se slovním hodnocením, nevidí největší výhodu slovního hodnocení v tom, že žáci, díky němu vědí, kde mají nedostatky. I třetí hypotézu jsem musela **zamítnout**.

H4: závěrem výzkumu byla hypotéza, která říkala, že rodiče, kteří se dozvěděli o Montessori systému vzdělávání v rámci svého vzdělávání, se setkali i s jinými alternativními školami. Tato hypotéza se na základě chí – kvadrát testu ukázala jako pravdivá. Díky výsledkům z tohoto testu hypotézu „*Rodiče, kteří se dozvěděli o Montessori systému vzdělávání v rámci svého vzdělávání, se setkali i s jinými alternativními školami.*“ **přijímám**.

Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, co stálo za tím, že se rodiče dětí, které jsou v současné době součástí Montessori systému, rozhodli dát své dítě právě do tohoto společenství. Seznámili jsme se s hlavními principy Montessori pedagogiky a odhalili některé rozdíly od klasického systému vzdělávání, kterým si většina z nás prošla a na který je zvyklá. Dozvěděli jsme se o vzniku této pedagogiky, jak na území České republiky, tak i v Pardubicích. Náš zájem se soustředil především na Montessori třídy, které jsou součástí ZŠ Polabiny 1. V neposlední řadě jsme si přiblížili i pomůcky a prostory, které v tomto stylu vzdělávání hrají velice důležitou roli.

V praktické části se věnuji interpretaci dat, která vyplynula z výzkumu, který byl prováděn na již dříve několikrát zmiňované základní škole. V tomto výzkumu jsem se snažila zjistit, jak už název práce napovídá, co vedlo rodiče dětí z Montessori právě k této škole. Pozitivním výsledkem výzkumu je, že rodiče tohoto rozhodnutí nelitují ani s odstupem času. Kdyby měli čelit takovému rozhodnutí podruhé, s velkou pravděpodobností by se rozhodli stejně, jako tomu bylo v minulosti. Z odpovědí rodičů jsem se dozvěděla mnoho dalších zajímavých informací. Do budoucna doufám, že celkové povědomí o Montessori systému vzdělávání vzroste a bude se o něj zajímat více lidí, než tomu bylo doposud. Dále je už jen na rodičích, jakou cestu zvolí pro svého potomka. Je ale důležité si uvědomit, že ne všem rodičům vyhovuje způsob, jakým výuka probíhá.

Zmiňované téma, by mohlo být popsáno mnohem podrobněji, nicméně pro shrnutí základních bodů nám bude tato práce stačit. Základním cílem práce bylo zjistit důvod, který vedl rodiče odklonit se od normálu a dát své dítě do jednoho z alternativních druhů vzdělávání, konkrétně do Montessori. Byla bych ráda, aby má práce mohla posloužit především rodičům, kteří přemýšlí o alternativě, týkající se vzdělávání jejich dítěte. Posloužit by mohla také široké veřejnosti, tedy lidem, kteří by se chtěli dozvědět informace nejen o tom, jak daná škola funguje, ale třeba i mé osobní zážitky laika nabyté právě v Montessori třídách.

Udělaloby mi radost, kdyby se informace o Montessori pedagogice rozšířily do širších vrstev populace a povědomí o odlišném vzdělávání bylo větší. Doufám, že k rozšíření informací o tématu pomůže i tato práce.

Seznam zdrojů

Literatura

CHRÁSKA, Miroslav a Ilona KOČVAROVÁ. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015, 132 s. ISBN 978-80-7454-553-5.

LUDWIG, Harald a Karel RÝDL. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou: praxe reformně pedagogické koncepce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2000, 131 s. ISBN 80-7194-266-9.

MONTESSORI, Maria. *Montessori: objevování dítěte*. Vydání druhé, v Portále první, revidované. Přeložil Vladimíra HENELOVÁ. Praha: Portál, 2017, 351 s. ISBN 978-80-262-1234-8.

MONTESSORI, Maria. *Od dětství k dospívání*. Praha: Triton, 2011, 117 s. ISBN 978-80-7387-478-0

MONTESSORI, Maria a Jan VOLÍN. *Tajuplné dětství*. Praha: SPS, 1998. ISBN 80-86189-00-7.

RÝDL, Karel. *Alternativní pedagogické hnutí v současné společnosti*. Brno: Marek Zeman, 1994, 264 s. ISBN 80-900035-8-3.

RÝDL, Karel. *Metoda Montessori pro naše dítě: inspirace pro rodiče a další zájemce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, 140 s. ISBN 80-7194-841-1.

RÝDL, Karel. *Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori: učební pomůcka pro veřejnost*. Karel Rýdl. Praha: Public History, 1999, 63 s. ISBN 8090219373.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha: Portál, 1997, 107 s. ISBN 80-7178-071-5.

Rozhovory

Téma: Založení Montessori tříd v Pardubicích, informace o třídách, o celkovém chodu

Mgr. Marcela Žáková, 2018. Interview se zakladatelkou a ředitelkou Montessori tříd v Pardubicích. Pardubice ve dnech 4. 12., 5. 12., 14. 12. 2018.

Internetové zdroje

Historie - Montessoricr. *Montessori ČR - Montessoricr* [online]. Copyright © [cit. 14.11.2018]. Dostupné z: <http://www.montessoricr.cz/o-nas/historie>.

Školy, školky a ostatní zařízení s Montessori výukou - Montessoricr. *Montessori ČR - Montessoricr* [online]. Copyright © [cit. 12.12.2018]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/skoly-a-skolky/mapa-a-vizitky>.

Přílohy

Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Kateřina Hušáková a jsem studentkou 3. ročníku Filozofické fakulty Univerzity Pardubice. Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění anonymního dotazníku. Výsledky získané pomocí dotazníku budou sloužit jako podklad výzkumného šetření k mé bakalářské práci na téma: Analýza motivace rodičů pro zařazení dítěte do Montessori třídy. Dotazník se skládá celkem z 28 otázek. Jeho vyplnění by Vám nemělo zabrat více než deset minut. Pokud byste měli zájem o výsledky šetření, mohu Vám je poslat.

- 1) Zakroužkujte: muž žena

- 2) Jak jste se dozvěděl/a o Montessori systému vzdělávání
 z internetu
 od známého
 z tisku (noviny, brožury, časopisy, letáčky, apod.)
 nevzpomínám si
 jinak

- 3) Jaký byl hlavní důvod umístit Vaše dítě do Montessori třídy?
 škola se nacházela nedaleko bydliště
 líbil se mi způsob výuky
 pozitivní zkušenosti známých
 možnost vyzkoušet jiný způsob vzdělání
 jiný

- 4) Splnila škola Vaše předchozí očekávání?
 ano částečně ne

- 5) Pokud jste v předchozí otázce zaškrtnuli odpověď „částečně“ nebo „ne“, v čem bylo Vaše očekávání jiné?
.....
.....
.....

- 6) Setkali jste se kromě Montessori pedagogiky i s jinými alternativními školami?
 ano (S jakou?))
 ne

7) Přemýšleli jste o zařazení Vašeho dítěte do jiné z alternativních škol?

- ano (Do jaké?)
- ne

8) Pokud jste v otázce č. 7 zaškrtnli „ano“, co bylo hlavním důvodem dát dítě právě do Montessori školy?

.....
.....

9) Co pro Vás bylo důležité při výběru školy pro Vaše dítě? (možno zaškrtnout více odpovědí)

- vzdálenost školy od místa bydliště
- styl výuky na dané škole
- přístup učitele
- názor dítěte
- nabídka volnočasových aktivit
- důraz na výuku cizích jazyků
- doporučení od známých
- pověst školy a učitelů
- vybavení a prostor školy
- vztahy panující ve škole
- pozdější uplatnění dítěte
- jiné:

10) Vzdělávají/vzdělávaly se všechny Vaše děti v Montessori škole?

- ano
- chtěla bych, aby ano
- mám jen jedno dítě
- ne

11) Pokud jste v předchozí otázce zvolila „ne“, jaký byl důvod umístit ostatní děti/dítě jinam?

.....
.....

12) Na Montessori škole nejvíce oceňuji... (možnost výběru více možností)

- přístup k dětem
- přátelské prostředí
- styl výuky
- individuální přístup k dítěti
- veškerou spolupráci mezi dětmi, učiteli a rodiči
- prostředí školy
- důraz na samostatnost dítěte
- jiné

13) Mému dítěti se v Montessori třídě líbí a je tam spokojeno.

- ano spíše ano nevím spíše ne ne

14) Jakým způsobem bude podle Vás probíhat přestup dítěte do klasické školy?

- přestup bude probíhat bez problému
- bude probíhat s menšími problémy
- nebude pro dítě jednoduchým

15) Jaké je podle Vás povědomí o Montessori systému výuky ve společnosti?

- není spíše není spíše je je

16) Co si myslíte o slovním hodnocení žáků?

- souhlasím spíše souhlasím spíše nesouhlasím nesouhlasím

17) Kolikátým rokem je Vaše dítě součástí Montessori vzdělávání (MŠ i ZŠ)? Pokud máte více dětí, napište, prosím, každé dítě zvlášť.

.....
.....

18) Jaký vliv má podle Vás na žáky slovní hodnocení?

- nejsou vystavováni takovému stresu
- méně je to motivuje
- motivuje je to více než známky
- nemá to žádný vliv
- díky slovnímu hodnocení vědí, kde mají nedostatky a co mají zlepšit
- má to jiný důvod (Jaký?)

19) Myslíte si, že učitel ztrácí díky svému přátelskému vztahu k dítěti svou autoritu?

- ano ne nemohu posoudit

20) Znáte i jiná zařízení, (kromě školy, jež navštěvuje Vaše dítě), která se řídí Montessori principy?

- ano ne

21) Doporučil/a byste Montessori školu ostatním rodičům a jejich dětem?

- ano ne

22) Jaký by byl hlavní důvod Vašeho doporučení?

- přístup k dětem
 přátelské prostředí
 styl výuky
 individuální přístup k dítěti
 veškerá spolupráce mezi dětmi, učiteli a rodiči
 prostředí školy
 důraz na samostatnost dítěte
 jiné

23) Co podle Vás patří mezi slabé stránky klasického vzdělávání?

- žáci nemusí přemýšlet nad probíranou látkou
 učí se vše nazpaměť
 žáci probírané látce kolikrát nerozumí (špatně se v ní orientují)
 autorita učitele
 neschopnost žáků zjistit důležité informace
 hodnocení pomocí známek
 závislost žáků na rodičích/učitelích
 nesamostatnost
 jiné

24) Pokud byste měl/a možnost znovu rozhodnout o umístění Vašeho dítěte na ZŠ, byla by vaše volba stejná?

ano ne nemohu říci

25) Spolupráci dítěte s učitelem hodnotím kladně.

souhlasím spíše souhlasím spíše nesouhlasím nesouhlasím

26) Pokud nesouhlasíte s předchozím výrokem, co byste na této spolupráci změnili?

.....

27) Změnil/a byste něco na spolupráci rodič x učitel?

ano ne

28) Pokud ano, co by to bylo?

.....